

תפסיד רס"ג

לבן. ותאכרת אלי אלאן:
 (ו) פצאר לי בקר וחמיר. וגעם
 ועביד ואמא. ובעתית לאכבר
 סידי. לאגד חציאא ענדד:
 (ז) פרגע אלדסל. אלי יעקוב
 קאילין. צרנא אלי אכיד אלי
 עשו. ואדיא בה מאצי
 תלקאד. ומעה ארבע מאיה
 רגל: ח) פכיאף יעקוב. גדיא
 וציאק בה אלאמר. וקסם

ופקיד יתהון למימר. פדין תימרון.
 לרבוני לעשו. פדנן אמר עבדך יעקב.
 עם לבן דרית. ואחרית עד פען:
**וַיְהִי-לִי שׁוֹר וַחֲמוֹר צֹאן
 וְעֶבֶד וְשֹׁפְחָה וְאֶשְׁלָחָה
 לְהַגִּיד לְאֲדֹנָי לְמִצְרָא־חַן
 בְּעֵינַיִךְ: וַהּוּוּ לִי תוֹרִין וַחֲמָרִין. עַן
 וְעַבְדִּין וְאִמְהָן. וּשְׁלַחִית לְחֹאָה לְרַבּוֹנֵי.**

**לְאֶשְׁפָּחָה רַחֲמִין בְּעֵינְךָ: וַיֵּשְׁבוּ הַמַּלְאָכִים אֶל-יַעֲקֹב
 לֵאמֹר בָּאנוּ אֶל-אֲחִיךָ אֶל-עֵשָׂו וְגַם הִלְךְ
 לְקִרְאָתְךָ וְאַרְבַּע-מֵאוֹת אִישׁ עִמּוֹ: וַתְּבוּ אֲזַגְדִּיא.
 לְוֹת יַעֲקֹב לְמִימֵר. אַתִּינָא לְוֹת אַחִיד לְוֹת עֵשָׂו. וְאִף אֲתִי לְקַדְמוֹתְךָ.
 וְאַרְבַּע מָאָה גּוֹבְרָא עִמִּיהָ: ח וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד וַיֵּצֵר לוֹ
 וַיַּחַץ אֶת-הָעַם אֲשֶׁר-אִתּוֹ וְאֶת-הַצֹּאן וְאֶת-
 הַבָּקָר וְהַגְּמָלִים לְשָׁנֵי מַחֲנוֹת: וּדְחִיל יַעֲקֹב. לְחַדָּא
 וְעַקַּת לִיה. וּפְלִיג יֵת עֲמָא דְעִמִּיהָ. וְיֵת עֲנָא וְיֵת תּוֹרֵי. וְגַמְלִיא**

— כ"ט —

הרבה שור. אדם אומר לחברו בלילה קרא
 התרנגול. ואינו אומר קראו התרנגולים:
 ואשלחה להגיד לאדוני. להודיע שאני בא
 אליך: למצא חן בעיניך. שאני שלם עמך
 ומבקש אהבתך: באנו אל אחיך אל
 עשו. שהיית אומר אחי הוא. אבל הוא נוהג
 עמך כעשו הרשע. עודנו בשנאתו: ויירא
 ויצר. ויירא שמא יהרג. ויצר לו אם יהרוג

אלא גר, אינך כדאי לשנוא אותי על ברכות
 אביך שברכני (לעיל כז כט) הנה גביר לאחיק.
 שהרי לא נתקומה בי. דבר אחר גרתי
 בגימטריא תרי"ג. כלומר עם לבן הרשע
 גרתי ותרי"ג מצות שמרתי ולא למדתי
 ממעשיו הרעים: ויהי לי שור וחמור.
 אבא אמר לי (כז כח) מטל השמים ומשמני
 הארץ, זו אינה לא מן השמים ולא מן הארץ:
 שור וחמור. דרך ארץ לומר על שורים

תפסיר רס"ג

אלקום אלדין מעה. ואלג'נם
 ואלבקר. ואלג'מאל עלי
 עספרין: ט) וקאל. אן גא עשו.
 אלי אחדהמא פאהלפה. צאר.
 אלעספר אלבאקי פליתה:
 י) ת'ם קאל יעקוב. יא אלאה
 גדי אברהים. ואלאה אבי
 יצחק. יא אללה אלדי קלת לי.
 ארגע אלי בלדך. ומולדך
 ואחסן אליך: יא) אגא אקל. מן

לתרתין משרין: ט) ויאמר אם-
 יבוא עשו אל-המחנה
 האחת והכהו והיה המחנה
 הנשאר לפליטה: ואמר. אם
 ייתי עשו. למשריתא חדא וימחינה.
 ותהי משריתא דתשתאר לשיבא:
 ויאמר יעקב אלהי אבי
 אברהם ואלהי אבי יצחק יהוה האמר אלי
 שוב לארצך ולמולדתך ואיטיבה עמך: ואמר
 יעקב. אלהיה דאבא אברהם. ואלהיה דאבא יצחק. יי דאמר לי. תוב
 לארעד. ולילדותך ואוטיב עמך: יא) קטנתי מפל החסדים

— רס"י —

לדורון להלן (פסוק כה) ותעבור המנחה על
 פניו. לתפלה (פסוק ט) אלהי אבי אברהם.
 למלחמה והיה המחנה הנשאר לפליטה:
 ואלהי אבי יצחק. ולהלן הוא אומר
 (לא מ) ופחד יצחק, ועוד מהו שחזר והזכיר
 שם המיוחד, היה לו לכתוב האומר אלי שוב
 לארצך וגי'. אלא כה אמר יעקב לפני הקדוש
 ברוך הוא שתי הבטחות הבטחתי אחת
 בצאתי מבית אבי מבאר שבע. שאמרת לי
 (כח יג) אני ה' אלהי אברהם אביך ואלהי
 יצחק, ושם אמרת לי (סס טו) ושמרתיו ככל
 אשר תלך. ובבית לבן אמרת לי (לא ג) שוב
 אל ארץ אבותיך ולמולדתך ואזיה עמך.
 ושם נגלית אלי בשם המיוחד לבדו. שנאמר
 (לא ג) ויאמר ה' אל יעקב שוב אל ארץ
 אבותיך וגי'. בשתי הבטחות האלו אני בא
 לפניך: יא קטנתי מפל החסדים. נתמעטו

הוא את אחרים: ט המחנה האחת והכהו.
 מחנה משמש לשון זכר ולשון נקבה. (מכלים
 כז ג) אם תחנה עלי מחנה, הרי לשון נקבה.
 (גג ט) המחנה הנה, לשון זכר. וכן יש שאר
 דברים משמשים לשון זכר ולשון נקבה.
 (לטיל יט כג) השמש יצא על הארץ, (מכלים יט ז)
 מקצה השמים מוצאו, הרי לשון זכר.
 (מ"ג ג כ) והשמש זרחה על המים, הרי לשון
 נקבה. וכן רוח (איוז ט) והנה רוח גדולה
 באה, הרי לשון נקבה. (שס) ויגע בארבע
 פנות הבית, הרי לשון זכר. (מ"א יט יא) ורוח
 גדולה וזק מפרק הרים, הרי לשון זכר
 ולשון נקבה. וכן אש (צמדז טז לה) ואש יצאה
 מאת ה', לשון נקבה. (מכלים קד ז) אש לוהט.
 לשון זכר: והיה המחנה הנשאר לפליטה.
 על פרחו פי אלהים עמו. התקין עצמו
 לשלשה דברים לדורון, לתפלה ולמלחמה.

תפסיד רס"ג

אסתחקאק גמיע אלפציל ואלאחסאן. אלד"י צנעתה מע עבדך. לאן בעצאי עברת הד"א אלארדן. ואלאן פקד צאר לי עסקרין: יב) אסאלך אן תכלצני. מן יד אכ"י מן יד עשו. לאני אכ"אפה. כלא יאתי ויקתל מן מעי. אלאם מע אלבנין קסאווה: יג) ואנת קלת. אני אחסן אליך. ואצויר נסלך פרמל אלבחר. אלד"י לא יחצא מן כתירה:

וּמְכַל-הָאֲמֹת אֲשֶׁר עָשִׂיתָ
אֶת-עַבְדְּךָ כִּי בַמֶּקְלִי
עֲבַרְתִּי אֶת-הַיַּרְדֵּן הַזֶּה
וְעַתָּה הֵייתִי לְשָׁנֵי מַחְנוֹת:
זְעִירֹן זְכוֹתֵי. מִכָּל חֲסָדִין וּמִכָּל טְבוּן.
דְּעַבְדַּת עִם עַבְדְּךָ. אֲרִי יְחִידִי. עֲבָרִית יֵת
יַרְדֵּנָא הַדִּין. וּכְעַן הָיִיתִי לְתַרְתִּין מִשְׁרִין:
יב) הַצִּילֵנִי נָא מִיַּד אַחִי מִיַּד
עֲשׂו כִּי-יֵרָא אֲנֹכִי אֹתוֹ פֶּן-

יָבוֹא וְהִפְנִי אִם עַל-בָּנִים: שִׁיזִיבֵנִי כְּעַן. מִיַּדָּא דְאַחִי
מִיַּדָּא דְעֲשׂו. אֲרִי דְחִיל אֲנָא מִנִּיה. דְלִמָּא יִיתִי וְיִמְחִינְנִי. אֲמָא עַל
בְּנֵיִיא: יג) וְאַתָּה אֲמַרְתָּ הֵיטֵב אֵיטִיב עִמָּךְ וְשָׁמְתִי
אֶת-זַרְעֲךָ כְּחוֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא-יִסְפָּר מֵרַב: וְאַתָּה
אֲמַרְתָּ. אוֹטְבָא אוֹטִיב עִמָּךְ. וְאֲשׁוּי יֵת בְּנָךְ סְגִיִּיאִין כְּחֹלָא דִּימָא. דְלֹא
יִתְמָנוֹן מִסְגִּי: (שע"י) וְיִלֵּן שֵׁם בְּלִילָה הֵהוּא וַיִּקָּח

כ"ש"י

יג) הֵיטֵב אֵיטִיב. הֵיטֵב בְּזִכְרוֹתָ, אֵיטִיב
בְּזִכְרוֹת אַבוֹתֶיךָ: וְשָׁמְתִי אֶת זַרְעֲךָ כְּחוֹל
הַיָּם. וְהֵיכֵן אָמַר לוֹ פֶּן, וְהֵלֵא לֹא אָמַר
לוֹ אֲלֵא (סס כח יז) וְהִיָּה זַרְעֲךָ כְּעֶפֶר
הָאָרֶץ. אֲלֵא שְׂאֵמַר לוֹ (כח טו) כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ
עַד אֲשֶׁר אִם עָשִׂיתִי אֶת אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי לָךְ,
וְלֹאֲבָרְהֶם אָמַר (כג יז) הֲרַבָּה אַרְבָּה אֶת
זַרְעֲךָ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָחוֹל אֲשֶׁר עַל שְׁפַת
הַיָּם:

זכיותי על ידי החסדים והאמת שעשית עמי
לכך אני ירא שמא משהבטחתני נתלכלכתי
בחטא ויגרום לי להמסר ביד עשו: ומכל
האמת. אמתת דבריה ששמרת לי כל
ההבטחות שהבטחתני: כי במקלי. לא היה
עמי לא כסף ולא זהב ולא מקנה אלא מקלי
לבדו. ומדרש אגדה נתן מקלו בירדן ונבקע
הירדן: יב) מי יד אחי מיד עשו. מיד אחי
שאין נוהג עמי כאח אלא כעשו הרשע:

זולק הדקדוק: יא) כי במקלי. נפל הדגש בכינוי (מהר"ם): יב) הצילני נא. סימן מנצפ"ך לגאולה.
וצריך לעיין:

תפסיר רס"ג

מִן־הַבָּא בְּיָדוֹ מִנְחָה לַעֲשׂוֹ

אָחִיו: וּבַת תַּמָּן בְּלִילִיָּא הָהוּא. וּנְסִיב.

מִן דְּאִיתִי בִּידֵיהּ, תַּקְרוּבְתָּא לַעֲשׂוֹ

אָחוּהִי: **עֲזִים** מֵאֲתָיִם

וּתִישִׁים עֲשָׂרִים רְחֵלִים

מֵאֲתָיִם וְאִילִים עֲשָׂרִים: עֲזִי

מֵאֲתָנִי. וְתִישָׂא עֲסָרִין. רְחֵלִי מֵאֲתָנִי וְדַכְרִי

עֲסָרִין: **גַּמְלִים** מִיְנִיקוֹת וּבְנֵיהֶם שְׁלֹשִׁים פְּרוֹת

אַרְבַּעִים וּפְרִים עֶשְׂרֵה אֶתְנַת עֲשָׂרִים וְעִרִם

עֶשְׂרֵה: גַּמְלֵי מִיְנִיקָתָא. וּבְנֵיהוֹן תְּלָתִין. תּוֹרְתָא אַרְבַּעִין וְתוֹרֵי

עֲסָרָא. אֶתְנֵי עֲסָרִין. וְעַלֵי עֲסָרָא: **וַיִּתֵּן בְּיַד־עַבְדּוֹ עֶדְר**

— כ"ט —

נִרְאָה בְּעֵינֵי שְׁלַמְדָּנוּ מִכָּאן שְׂאִין הַעוֹנָה שׁוּה
בְּכָל אָדָם אֵלָא לְפִי טוֹרַח הַמְּטַל עֲלֵיו,
שְׂמַצִּינוּ כָּאן שְׂמַסְר לְכָל תִּישׁ עֶשְׂרֵה עֲזִים,
וְכֵן לְכָל אֵיל, לְפִי שְׁהָם פְּנוּיִם מִמְּלֵאכָה,
דְּרָכָן לְהַרְבוֹת בְּתַשְׁמִישׁ לְעֵבֶר עֶשֶׂר נְקֻבוֹת,
וּבְהִמָּה מִשְׁנַתְּעַבְרָה אֵינָה מְקַבְּלַת זָכָר,
וּפְרִים שְׂעוּסְקִין בְּמֵלֵאכָה לֹא מְסַר לְזָכָר אֵלָא
אַרְבַּע נְקֻבוֹת, וְלַחֲמוֹר שְׁהוּלָף בְּדֶרֶךְ רְחוֹקָה
שְׁתֵּי נְקֻבוֹת לְזָכָר, וְלַגְּמֵלִים שְׁהוּלְכִים דְּרָף
יוֹתֵר רְחוֹקָה נְקֻבָּה אַחַת לְזָכָר: טו **גַּמְלִים**
מִיְנִיקוֹת טו **שְׁלֹשִׁים**. וּבְנֵיהֶם עֲמָהֶם. וּמְדַרְשׁ
אַגְדָּה וּבְנֵיהֶם בְּנֵי אִיָּהֶם, זָכָר כְּנָגֵד נְקֻבָּה,
וּלְפִי שְׂצֻנוּעַ בְּתַשְׁמִישׁ לֹא פְרָסְמוּ הַכְּתוּב:
וְעִרִים. חֲמוֹרִים וְזָכָרִים: זי **עֶדְר עֶדְר לְבָדוֹ**.

זי **הַבָּא בְּיָדוֹ**. בְּרִשׁוֹתוֹ, וְכֵן (כַּמְדַּבֵּר כ"ט כ"ו)
וַיִּקַּח אֶת כָּל אֲרֻצוֹ מִיָּדוֹ. וּמְדַרְשׁ אַגְדָּה מִן
הַבָּא בְּיָדוֹ אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמְרַגְלִיּוֹת, שְׂאָדָם
צָר בְּצָרוֹר וְנוֹשָׂאֵם בְּיָדוֹ. דְּבָר אַחַר מִן הַבָּא
בְּיָדוֹ מִן הַחֲלִין, שְׂנַטְל מַעֲשֵׂר, כְּמָה דְּאֵת
אָמַר (כ"ט כ"ז) עֶשֶׂר אַעֲשָׂרְנוּ לָהּ, וְהִדְר לְקַח
מִנְחָה: טו **עֲזִים מֵאֲתָיִם וּתִישִׁים עֲשָׂרִים**.
מֵאֲתָיִם עֲזִים צְרִיכוֹת עֲשָׂרִים תִּישִׁים, וְכֵן
בְּלָם, הַזְכָּרִים כְּדִי צוֹרֵף הַנְּקֻבוֹת. וּבְבִרְאשִׁית
רְבִּיה (טו ז) דוֹרְשׁ מִכָּאן לְעוֹנָה הָאֲמוּרָה
בְּתוֹרָה, הַטְּיָלִים בְּכָל יוֹם, הַפּוֹעֲלִים שְׁתֵּים
בְּשַׁבָּת, הַחֲמֻרִים אַחַת בְּשַׁבָּת, הַגְּמֵלִים אַחַת
לְשִׁלְשִׁים יוֹם, הַסְּפָנִים אַחַת לְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים.
וְאֵינִי יוֹדֵעַ לְכַוֵּן הַמְּדַרְשׁ הַזֶּה בְּכוּוֹן. אַף

זֶלֶק הַדְּמִקְדוּק: טו **וְעִרִם עֶשְׂרֵה**. כֹּא הַעִי"ן בְּשׁוֹא לְבָדוֹ. וְכֵן וְעֶצוֹר בְּמִלִּין. רד"ק (מהר"ם):

תפסיר רס"ג

קטיעא קטיעא עלי תדה. וקאל להם תקדמוני. וצירי פרגה. בין קטיע וקטיע: יח) ואמר אלאל קאילא. אן פאגאך עשו אכי. וסאלך קאילא. למן אנת ואלי אין תמציי. ולמן הולאי אלדין בין ידי: יט) פקל לעבדך ליעקוב. הדיא הדייה מבעותיה. לסידי לעשו. והודיא הו איצא וראנא: כ) ואמר אלתיאני

עֵדֶר לְבָדוֹ וַיֹּאמֶר אֵל-
עֲבָדָיו עֲבְרוּ לִפְנֵי וְרוּחַ
תְּשִׁימוּ בֵּין עֵדֶר וּבֵין עֵדֶר:
וַיֵּהב בַּיַּד עֲבֹדָהּ. עֲדָא עֲדָא
בְּלַחְדוּהָ. וַאֲמַר לְעֲבֹדָהּ עֲבְרוּ קְדָמִי.
וְרוּחָא תְּשׁוּן. בֵּין עֲדָא וּבֵין עֲדָא:
יח וַיֵּצֵא אֶת הָרֵאשׁוֹן לֵאמֹר
כִּי יִפְגְּשֶׁךָ עֲשׂו אָחִי וּשְׂאֵלְךָ

לֵאמֹר לְמִי-אַתָּה וְאָנֹכָה תִּלְךָ וְלִמִּי אֵלֶּה לְפָנֶיךָ:
וּפְקִיד יֵת קְדָמָא לְמִימַר. אָרִי יַעֲרַעְנְךָ עֲשׂו אָחִי. וַיִּשְׂאֵלְךָ לְמִימַר.
דְּמֵן אַתְּ וְלֹאן אַתְּ אָזִיל. וְדְמֵן אֵלֶיךָ דְּקְדָמְךָ: יט וַאֲמַרְתָּ
לְעֲבָדֶיךָ לְיַעֲקֹב מִנְחָה הוּא שְׁלוּחָה לְאֲדָנִי
לְעֲשׂו וְהִנֵּה גַם-הוּא אַחֲרֵינוּ: וְתִימַר דְּעֲבָדֶיךָ דְּיַעֲקֹב.
תְּקַרְבְּתָא הִיא דְּמִשְׁלָחָא. לְרַבּוּנֵי לְעֲשׂו. וְהָא אָף הוּא אָתִי בְּתַרְנָא:
כ וַיֵּצֵא גַם אֶת-הַשְּׁנַי גַּם אֶת-הַשְּׁלִישִׁי גַם אֶת-

— כס"י —

(לטיל לא מג) וכל אשר אתה רואה לי הוא שלי הוא. (תכליס כד 6) לה' הארץ ומלוואה שלי-ה': יט וַאֲמַרְתָּ לְעֲבָדֶיךָ לְיַעֲקֹב. על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון ששאלת (פסוק יז יח) לְמִי אַתָּה לְעֲבָדֶיךָ לְיַעֲקֹב אָנִי וְתַרְגּוּמוֹ דְּעֲבָדֶיךָ דְּיַעֲקֹב וְשִׂשְׁאֵלְתָּ (פסוק יז יח) וְלִמִּי אֵלֶּה לְפָנֶיךָ מִנְחָה הִיא שְׁלוּחָה וְגוֹי: וְהִנֵּה גַם הוּא. יַעֲקֹב:

כל מין ומין לעצמו: עֲבְרוּ לִפְנֵי. דָּרְךָ יום או פחות, ואני אבא אחריכם: וְרוּחַ תְּשִׁימוּ. עֵדֶר לִפְנֵי חֲבֵרוֹ מִלֵּא עֵינֵי כְּדִי לְהַשְׁבִּיעַ עֵינֵי שְׁלִי-רְשַׁע וְלִתְהוֹוֹ עַל רַבּוּי הַדּוֹרוֹן: יח לְמִי אַתָּה. שְׁלָמִי אַתָּה, מִי שׁוֹלְחָךָ, וְתַרְגּוּמוֹ דְּמֵן אַתָּה: וְלִמִּי אֵלֶּה לְפָנֶיךָ. וְאֵלֶּה שְׁלִפְנֵיךָ שְׁלָמִי הֵם, לְמִי הַמְּנַחָה הַזֹּאת שְׁלוּחָה. לְמִדְּ מִשְׁמֶשֶׁת בְּרֵאשׁ הַתְּבָה בְּמִקּוּם שָׁל, כְּמוֹ

זולק הדקדוק: כִּי יִפְגְּשֶׁךָ עֲשׂו אָחִי. אין בגימ'ל געיא בכל התיגאן והשווא נח. וזו פילג בן אשר ובן נפתלי וזוהי סברת בן אשר. עיין במחברת: לְמִי אַתָּה. תיבת אתה בא בפתח ומלעיל כלי הפסק וזקף, אבל היא מועמדת בטעם (מהר"ב):

תפסיר רס"ג

איציא כד'אך. ואלת'אלת' וסאיר אלמאציין מע אלקטוע קאילא. כד'א קולו לעשו . אד'א ואפיתמוה: כא) וקולו איציא והוד'א עבדך יעקוב וראנא. לאנ'ה קאל אתרצ'אה אולא. באלהדי'ה אלמתקד'מה בין ידי. ופעד ד'אלך אנצ'ר אלי וגהה. לעלה אן ישפעני: כב) פתקד'מת'ה אלהדי'ה אולא. והו באת תלך אללילה פי אלעספר: כג) וקאם פי תלך

כָּל־הַהֲלָכִים אַחֲרֵי הָעֲדָרִים
לֵאמֹר כִּדְבַר הַזֶּה תִּדְבְּרוּן
אֶל־עֵשָׂו בְּמִצְאֲכֶם אֹתוֹ:
וּפְקִיד אַף יֵת תִּנְנָא. אַף יֵת תְּלִיתָאָה.
אַף יֵת כָּל דְּאֲזִלִּין. בְּתַר עֲדָרָא לְמִימַר.
כְּפִתְגָמָא הַדִּין תִּמְלִלֹן עִם עֵשָׂו. כַּד
תִּשְׁכַּחוּן יִתִּיה: כא) וְאִמְרֹתֶם גַּם
הִנֵּה עֲבַדְךָ יַעֲקֹב אַחֲרֵינוּ
כִּי־אָמַר אֲכַפְּרָה פָּנָיו
בַּמְּנַחָה הַהֲלֵכֶת לִפְנֵי וְאַחֲרֵי־כֵן אֲרֵאֶה פָּנָיו
אוֹלֵי יֵשָׂא פָּנָיו: וְתִימְרוּן. אַף. הָא. עֲבַדְךָ יַעֲקֹב אֶתִּי בְּתִרְנָא.
אַרִּי אָמַר אֲנִיחֲנִיה לְרוּגְזִיה. בְּתִקְרוּבְתָא דְּאֲזִלָּא קְדָמִי. וּבְתַר כֵּן אֲחוּי
אֲפוּהִי. מָאִים יִסֵּב אֲפִי: כב) וְתַעֲבֹר הַמְּנַחָה עַל־פָּנָיו
וְהוּא לֵן בְּלִילָהּ הַהוּא בַּמְּנַחָה: וְעִבְרַת תִּקְרוּבְתָא עַל
אֲפוּהִי. וְהוּא בְּתַ בְּלִילָא הַהוּא בְּמִשְׁרִיתָא: כג) וַיִּקָּם | בְּלִילָהּ
הוּא וַיִּקָּח אֶת־שְׁתֵּי נַשְׂוֹ וְאֶת־שְׁתֵּי שַׁחְתָּיו

— כש"י —

כא) אַכְפְּרָה פָּנָיו. אַבְטֵל רְגִזוּ וְכֵן (ישעי' כח יא) לְכַפּוּרֵי יְדָה בְּהַהוּא גְבָרָא. וְגַם בְּלִשׁוֹן
וְכַפֵּר בְּרִיתְכֶם אֶת מוֹת, (שם מו יא) לֵא תוּכְלִי כְּפָרָה. וְנִרְאָה בְּעֵינֵי שְׂכַל כְּפָרָה
שְׂאֲצֵל עוֹזוֹן וְחֻטָּא וְאֲצֵל פְּנִים בְּלֵן לִשׁוֹן קְנוּחַ וְהַעֲבָרָה הָאֵן וְלִשׁוֹן אֲרָמִי הוּא הַרְבֵּה
בְּתַלְמוּד (צ"מ כד ט) וְכַפֵּר יְדָה, (גיטין נו ט) בְּעֵי

זולק הדקדוק: כְּמִצְאֲכֶם אֹתוֹ. הַמ"ם כחולם והצד"י בפתח להרחיב על האל"ף ולבאר
המלה. ולולי זה היה המ"ם בקמץ חטף והצד"י בשוא:

תפסיר רס"ג

אללילה. ואכיד' זוגתיה
 ואמתיה. ואחודי עשר אבנא
 לה. ועבר בהם עבר יבק;
 (כד) פאכיד'הם. ועבר בהם
 אלואד. ועבר בגמיע מאלה:
 (כד) פבקי יעקוב (י"ג פי דאלך
 אלגאנב) וחדה. פצארעה
 שכצא. אלי מטלע אלפגר:
 (כו) פלמא ראוי אנה לם וטיקה.
 דנא בחק ורכה. פזאל חק ורך
 יעקוב. פי מצארעתה לה:

וְאֶת־אֶחָד עֶשֶׂר יִלְדֵי
 וַיַּעֲבֹר אֶת מֵעַבְרַיִם יֶבֶק: וְקָם
 בְּלִילְיָא הוּא. ודבר. ית תרתין נשוהי וית
 תרתין לחינתיה. וית חד עסר בנוהי.
 ועבר. ית מעבר יובקא: כד ויקחם
 ויעברם את־הנחל ויעבר
 את־אשר־לו: ודברנון. ואעברנון
 ית נחלא. ואעבר ית דליה: כד ויתר

יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר:
 ואשתאר יעקב בלחודוהי. ואשתדל גוברא עמיה. עד דסליק צפרא:
 כד וירא כי לא יכל לו ויגע בכף־ירכו ותקע
 כף־ירך יעקב בהאבקו עמו: וחזא. ארי לא יכיל ליה.
 וקריב בפתי ירביה. וזע פתי ירפא דייעקב. באשתדלותיה עמיה:
 כד ויאמר שלחני כי עליה השחר ויאמר לא

— כס"י —

ולשון ארמי הוא. בטר דאביוו בה. ואבק לה
 מיבק. לשון עניבה. שפן דרך שנים
 שמתעצמים להפיל איש את רעהו
 שחובקו ואובקו בורועותיו. ופירשו רבותינו
 זכרונם לברכה שהוא שרו של־עשו:
 כו ויגע בכף ירכו. קלית הירך התקוע
 בקלבוסית קרוי כף על שם שהבשר שעליה
 כמין כף של־קדרה: ותקע. נתקעקעה
 ממקום מחברתה. ודומה לו (ימיכ ו ט) פן
 תקע נפשי ממך. לשון הסרה. ובמשנה
 לקעקע ביצתו. לשרש שרשיה: כו פי עליה
 השחר. וצריך אני לומר שירה ביום:

ומדרש אגדה על פניו אף הוא שרוי בכעס.
 שהיה צריך לכל זה: כו ואת אחד עשר
 ילדיו. ודינה היכן הייתה. נתנה בתבה ונעל
 בכניה שלא יתן בה עשו עיניו. ולכף נענש
 יעקב שמנעה מאחיו שמא תחזירנו למוטב.
 ונפלה ביד שכם: יבק. שם הנדה:
 כד את אשר לו. הבהמות והמטלטלין. עשה
 עצמו כגשר. נוטל מכאן מניח כאן: כו ויתר
 יעקב. שכח פנים קטנים וחזר עליהם:
 ויאבק איש. מנחם פירש ויתעפר איש. לשון
 אבק. שהיו מעלים עפר בגליהם על ידי
 נענועם. ולי נראה שהוא לשון ויתקשר.

תפסיר רס"ג

קאל (כו) פלמא טלע אלפגר קאל אטלקני אד' קד טלע אלפגר. קאל לא אטלקד דון אן תבארבני: כח) קאל לה מא אסמך. קאל יעקוב: כט) קאל. לא יסמי אסמך אבדא (קרי: אבדאן) יעקוב פקט. אלא אסראיל. לאנד תרווסת ענד אללה. וענד אלנאס וטקת דיאלד: ל) פסאלה יעקוב. וקאל אכברני מא אסמך. קאל מא סואלך ען אסמי. למא בארבה ת'ם: לא) פסמי יעקוב. אסם

אִשְׁלַחְךָ כִּי אִם-בְּרַכְתָּנִי:
וַאֲמַר שְׁלַחְנִי. אֲרִי סְלִיק עֲפָרָא. וַאֲמַר
לֹא אִשְׁלַחְךָ. אֱלֹהִין בְּרִיכְתָּנִי:
וַיֹּאמֶר אֵלָיו מַה-שְּׂמֶךְ
וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב: וַאֲמַר לִיה מִן שְׂמֶךְ.
וַאֲמַר יַעֲקֹב: כֵּן וַיֹּאמֶר לֹא
יַעֲקֹב יֹאמֶר עוֹד שְׂמֶךְ כִּי
אִם-יִשְׂרָאֵל כִּי-שָׂרִית עִם-
אֱלֹהִים וְעַם אַנְשִׁים וְתוֹכֵל:
וַאֲמַר. לֹא יַעֲקֹב יתאמר עוד שְׂמֶךְ. אֱלֹהִין יִשְׂרָאֵל. אֲרִי רַב אַתְּ קָדָם
יְיָ. וְעַם גּוֹבְרִיא וִיכִילְתָּא: וַיִּשְׁאַל יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר
הַגִּידָה נָא שְׂמֶךְ וַיֹּאמֶר לְמָה זֶה תִּשְׁאַל לְשְׁמִי
וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ שֵׁם: וַשְּׂאִיל יַעֲקֹב. וַאֲמַר חוּ כְעֵן שְׂמֶךְ. וַאֲמַר.
לְמָה דָּנָן אַתְּ שְׂאִיל לְשְׁמִי. וּבְרִיד יְתִיה תִּמּוֹן: **☉ שְׂמֶךְ תִּמּוֹן בְּסִפְרֵי ☉ (שְׁלִישִׁי)**
לֹא וַיִּקְרָא יַעֲקֹב שֵׁם הַמָּקוֹם פְּנִיאל כִּי-רָאִיתִי
אֱלֹהִים פָּנִים אֶל-פָּנִים וְתַנְצֵל נַפְשִׁי: וַקְרָא יַעֲקֹב.

כס"י

ברכתני. הודה לי על הברכות שברכני אבי, שעשו מערער עליהן: כט לא יעקב. לא יאמר עוד שהברכות באו לך בעקבה וברמיה כי אם בשררה ובגלוי פנים, וסופך שהקדוש ברוך הוא נגלה עליך בבית אל ומחליף את שמך, ושם הוא מברכך, ואני שם אהיה ואודה לך עליהן, וזהו שכתוב (כושע יב ט) וישר אל מלאך ויכל בכה ויתחנן לו, בכה המלאך ויתחנן לו, ומה נתחנן לו (סס) בית אל ומצאנו ושם ידבר עמנו, המתן לי עד שידבר עמנו שם, ולא רצה יעקב, ועל כרחו הודה לו עליהן, וזהו (פסוק ט) ויברך אותו שם, שהיה מתחנן להמתין לו ולא רצה: ועם אנשים. עשו ולבן: ותוכל. להם: למה זה תשאל. אין לנו שם קבוע, משתנין שמותינו, הכל לפי מצות עבודת

תפסיר רס"ג

אלמוציע פניאל. קאזלא אני
ראית מלך אללה שפאהא.
ותכלצת נפסי: לב) פאשרקת
לה אלשטס. כמא עבר פנואל.
וכאן אלי וקתה דאך יצלע מן
ורכה: לג) לד'לך. לא יאכלון
בני אסראיל ערק אלנסא.
אלדי מע חק אלורד. אלי
הדיא אליום. למא דנא בחק
ורד יעקוב. בערק אלנסא:
לג א) ת'ם רפע יעקוב עינאה.
פראי פאדיא עשו אקבל.
ומעה ארבע מאיה רגל. וקסס

שָׁמָא דְאֶתְרָא פְּנִיָאֵל. אַרִי חֲזִיתִי
מִלְאָכָא דִּי אֶפְיִן בְּאֶפְיִן. וְאֶשְׁתִּיזִבֶּת
נַפְשִׁי: לָב וַיִּזְרַח-לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ
כַּאֲשֶׁר עָבַר אֶת-פְּנוּאֵל
וְהוּא עִלְעַ עַל-יָרְכוּ: וְדִנַּח
לִיה שִׁמְשָׁא. בְּד עֶבֶר יֵת פְּנוּאֵל. וְהוּא
מִטְלַע עַל יֶרְפִּיָה: לָג עַל-כֵּן לֹא-
יֵאכְלוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-גִּיד
הַנֶּשֶׂה אֲשֶׁר עַל-כַּף הַיָּרֵךְ.
עַד הַיּוֹם הַזֶּה כִּי נָגַע בְּכַף-

יָרֵךְ יַעֲקֹב בְּגִיד הַנֶּשֶׂה: עַל כֵּן. לֹא אֶכְלִין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יֵת
גִּידָא נְשִׂיא. דְעַל פְּתֵי יֶרְכָא. עַד יוֹמָא הַדִּין. אַרִי קְרִיב בְּפִתֵי יֶרְכָא
דִיעֲקֹב. בְּגִידָא נְשִׂיא: לָב * וַיִּשָּׂא יַעֲקֹב עֵינָיו וַיֵּרָא
וְהִנֵּה עֲשׂוּ בָּא וְעַמּוֹ אַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ וַיַּחֲזִק
אֶת-הַיְלָדִים עַל-לֵאָה וְעַל-רָחֵל וְעַל שְׁתֵּי
הַשָּׁפְחוֹת: וּזְקַף יַעֲקֹב עֵינֹהֵי. וַחֲזָא וְהָא עֲשׂוּ אֶתִּי. וְעַמִּיָּה.

— רס"ג —

השליחות שאנו משתלחים: לז' וזרח לו
השמש. לשון בני אדם הוא, כשהגענו
למקום פלוגי האיר לנו השחר, והו פשוטו.
ומדרש אנדה וזרח לו לצרפו, לרפאות
את צלעתו, כמה דתימא (מלאכי ג כ)
שמש צדקה ומרפא בכנפיה, ואותן שעות
שמיהרה לשקוע בשבילו כשיצא מבאר

זולק הדקדוק: * והנה עשו בא. אין כאן פסיק בכל הספרים שבדקתי. גם בספרי הדפוס לא
נמצא ועיקר:

תפסיר רס"ג

אלאולאדה. עלי לאה ועלי רחל. ואלאמתין: ב) פציר אלאמתין ואלאדהמא אולא. ולאה ואלאדהמא אכירא. ורחל ויוסף בעד דיאלף: ג) והו תקדמהם. וסגד עלי אלארץ. סבע מראר. אלי אן דנא מן אכיה: ד) פחאציר עשו תלקאה פעאנקו. ואנכב עלי ענקו וקבלה. ובכיא: ה) פרפע עיניה. וראי אלנסא

ארבע מאה גוברא. ופליג ית בניא. על לאה ועל רחל. ועל תרתין לחינתא: **וַיִּשֶׂם אֶת־הַשְּׁפָחוֹת וְאֶת־יְלִדֵיהֶן רֵאשֵׁנָה וְאֶת־לֵאָה וְיְלִדֵיהָ אַחֲרָנִים וְאֶת־רַחֵל וְאֶת־יוֹסֵף אַחֲרָנִים:** וְשׂוּי ית לחינתא. וית בניהון קדמותא. וית לאה ובנהא בתראין. וית רחל וית יוסף בתראין: **וְהוּא עָבַר לְפָנֵיהֶם**

וַיִּשְׁתָּחוּ אֶרְצָה שִׁבְעַ פַּעַמִּים עַד־גִּשְׁתּוֹ עַד־אֶחָיו: והוא עבר קדמיהון. וסגיד על ארעא שבע זמנין. עד מקרביה לות אחוהי: **וַיִּרְץ עֲשׂו לְקִרְאָתוֹ וַיַּחְבְּקֵהוּ וַיִּפֹּל עַל־צוּאָרָיו וַיִּשְׁקֵהוּ וַיִּבְכּוּ:** ורהט עשו לקדמותיה וגפפיה. ונפל על צוריה ונשקיה. ובכו: **וַיִּשָּׂא אֶת־עֵינָיו וַיִּרְא אֶת־הַנָּשִׁים וְאֶת־הַיְלָדִים וַיֹּאמֶר מִי־אַלֶּה לָּךְ וַיֹּאמֶר הַיְלָדִים אֲשֶׁר־חָנַן אֱלֹהִים אֶת־עַבְדְּךָ:** וזקף ית עינוהי. וחזא ית נשיא וית בניא. ואמר מן אלין לך. ואמר.

— כס"י —

דספרי (כעלותן סט). יש שדרשו נקדה זו לומר שלא נשקו בכל לבו. אמר ר' שמעון בן יוחאי הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב, אלא שנכמרו רחמיו באותה שעה ונשקו בכל לבו: כ מי אלה לך. מי אלה להיות שלך:

לג 3 ואת לאה וילדיה אחרנים. אחרון אחרון חביב: ג עבר לפניהם. אמר אם יבא אותו רשע להלחם, ילחם בי תחלה: ד ויחבקהו. נתגלגלו רחמיו בשראהו משתחוה כל השתחוואות הללו: וישקהו. נקוד עליו, ויש חולקין בדבר הזה בברייתא

זולק הדקדוק: ג עד גשתו עד אחיו. תרגום אונקלוס לות:

תפסיד רס"ג

ואלאולאד. קאל מן האולי
 מעד. פקאל. אלאולאד אלדין
 רזקתם אללה עבדך:
 (ו) פתקדמתא אלאמתין,
 ואולאדקן וסגדו: (ז) פתקדמת
 לאה איצא. ואולאדהא וסגדו.
 ובעד דאלך תקדמ. יוסף ורחל
 וסגדו: (ח) פקאל. למא לך גמיע
 אלעספר אלדי פאגיתיה. קאל.
 לאגד חצאא ענד סייד:
 (ט) קאל עשו מוגוד לי אכתיר
 מן דאלך. בק לך יא אכי
 מאלך: (י) קאל יעקוב. לא יא

בְּנֵי־אֵלֶּיךָ יִתְּנֶנּוּ לְךָ עֲבָדֶיךָ: **(רביעי)**
וְהַגִּשְׁנוּ הַשְּׂפָחוֹת הַנֶּהֱנֶה
וְיִלְדֵיהֶן וְהַשְּׂתָחוּיִן: וקריבא
 לחינתא. אנין ובניהון וסגידן: **וְהַגִּשְׁ**
גַּם־לְאֵה וְיִלְדֵיהָ וְיִשְׁתַּחֲוּוּ
וְאַחֲרַיִךְ נִגְשׁ יוֹסֵף וְרַחֵל
וְיִשְׁתַּחֲוּוּ: וקריבת אף לאה. ובנהא
 וסגידו. ובתר בן. קריב. יוסף ורחל
 וסגידו: **וַיֹּאמֶר מִי לָךְ כָּל**

הַמַּחֲנֶה הַזֶּה אֲשֶׁר פָּגַשְׁתִּי וַיֹּאמֶר לְמַצַּחֲתֶךָ
בְּעֵינֵי אֲדָנָי: ואמר. מא לך. כל משריתא הדא דערעית. ואמר.
 לאשכחא רחמין בעיני רבונאי: **וַיֹּאמֶר עֲשׂוּ יֵשׁ-לִי רֵב**
אֲחִי יְהִי לָךְ אֲשֶׁר-לָךְ: ואמר עשו אית לי סגי. אחי. אצלח
 בדילך: **וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-נָא אִם-נָא מַצַּאתִי חֵן**

— רס"ג —

מוליכי המנחה. ומדרשו פתות שלמלאכי
 פגע, שהיו דוחפין אותו ואת אנשיו, ואומרים
 להם שלמי אתם, והם אומרים להם
 שלעשו, והן אומרים הכו הכו, ואלו אומרים
 הניחו בנו של יצחק הוא, ולא היו משגיחים
 עליו, בן בנו של אברהם הוא, ולא היו
 משגיחים, אחיו של יעקב הוא, אומרים להם
 אם בן משלנו אתם: ט יהי לך אשר לך.

נגש יוסף ורחל. בכלן האמהות נגשות
 לפני הבנים, אבל ברחל יוסף נגש לפנייה,
 אמר אמי יפת תאר, שמא יתלה בה עיניו
 אותו רשע, אעמד כנגדה ואעפכנו
 מלהסתכל בה, מפאן זכה יוסף לברכת
 (מט כג) עלי עין: ח מי לך כל המחנה. מי
 כל המחנה אשר פגשתי שהוא שלך, כלומר
 למה הוא לך, ופשוטו שלמקרא [נאמר] על

זולק הדקדוק: ואחר נגש יוסף. תיבת נגש בתביר בכל התיגאן לא במארכה:
 ה אשר פגשתי. הגימ"ל בקמץ כדינו. גם לא נמנה בכלל פתחין באתנח עיין כמוסרה ובמחברת.
 וכ"כ הרמ"ל דלא כדפוסים והוא טעות:

תפסיר רס"ג

סלידי אן וגדת חציאא ענדך. אקבל הדייני מן ידי. פאני קד ראית וגהך. כרויא (קרי: כרויא) וגה אלאשארף פארץ עני: יא) אקבל הדייני אלתי גבת לך. פאן אללה קד ראפני ומגוד לי אפטר מן דאלך. פאלח עליה חתי קבלהא: יב) קאל לה. נרחל ונמצי.

**בְּעֵינַיִךְ וּלְקַחַת מִנְחָתִי מִיָּדַי
כִּי עַל-פֶּן רְאִיתִי פָּנֶיךָ
כִּרְאֵת פְּנֵי אֱלֹהִים וְתָרַעְנִי:
וַאֲמַר יַעֲקֹב. בְּבָעוּ אִם פָּעַן אֲשַׁבְּחִית
רַחֲמִין בְּעֵינְךָ. וְתִקְבִּיל תִּקְרֹבֹתַי מִן
יָדַי. אָרִי עַל פֶּן חֲזִיתָנוּן לְאַפְךָ.
פְּחִיזוֹן אִפִּי רַבְּרַבִּיא וְאֶתְרַעִית לִי:
**קַח-נָא אֶת-בְּרַכְּתִי אֲשֶׁר הִבַּאת לָךְ כִּי
חַנְּנִי אֱלֹהִים וְכִי יֵשׁ-לִי-כֹל וַיִּפְּעֶר-בּוֹ וַיִּקַּח:
קִבִּיל פָּעַן יְת תִּקְרַבְתִּי דְאֶתִיתִיאַת לָךְ. אָרִי רַחִים עָלַי יי וְאָרִי
אִית לִי כוּלָא. וְאֶתְקִיף בֵּיה וְקִבִּיל: יב וַיֹּאמֶר נִסְעָה
וְנִלְכָה וְאִלְכָה לְנִגְדָךְ: וַאֲמַר נָטוּל וְנִהְךָ. וְאַהֲךָ לְקַבְּלָךְ:****

— כ"ט —

ויברך יעקב את פרעה, (מ"ז יח ט) עשו אתי ברכה, דסנחריב. וכן (ס"ז ט י) לשאל לו לשלום ולברכו, דתועי מלך חמת, בלם לשון ברכת שלום הן שפורין בלע"ז שלוני"ר [לשאל בלשום]. אף זו ברכתי מו"ן שלוני"ר: **אשר הבאת לך.** לא טרחת בה, ואני יגעתי להגיעה עד שבאה לך: **חנני.** נו"ן ראשונה מדגשת לפי שהיא משמשת במקום שתי נוני"ן, שהיה לו לומר חנני, שאין חנן בלא שתי נונין, והשלישית לשמוש כמו עשני, ובדני: **יש לי כל.** כל ספוקי, ועשו דבר בלשון גאדה (פסוק ט) יש לי רב, יותר ויותר מכדי צרפי: **ינסעה.** כמו (סכליס קל ז) שמעה, שהוא כמו שמע, אף כאן נסעה כמו נסע, והנו"ן יסוד בתבה, ותרגומו טול ונהך, עשו אמר ליעקב נסע מכאן ונהך: **ואלכה לנגדה.** בשהו לך, טובה זו אעשה לך

כאן הודה לו על הברכות: **יאל נא.** אל נא תאמר לי כן: **אם נא מצאתי חן בעיניך ולקחת מנחתי מידי כי על פן ראיתי פניך וגוי.** כי כדאי והגון לך שתקבל מנחתי על אשר ראיתי פניך, והן חשובין לי כראית פני המלאך שראיתי שר שלך, ועוד על שנתרצית למחול סרחני, ולמה הזכיר לו ראית המלאך, כדי שיתגרא המנו ויאמר ראה מלאכים ונצול, איני יכול לו מעתה: **ותרעני.** נתפיסת לי, וכן כל רצון שבמקרא לשון פיוס, אפיימיני"ט בלע"ז (ויקרא כז ט) כי לא לרצון יהיה לכם, הקרבנות באות לפיס ולרצון, וכן (משלי י טז) שפתי צדיק ידעון רצון, יודעים לפיס ולרצות: **יא ברכתי.** מנחתי, מנחה זו הבאה על ראית פנים ולפרקים אינה באה אלא לשאילת שלום, וכל ברכה שהיא לראית פנים, כגון להלן (מז י

וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי אֲדֹנָי יְדַע
כִּי־הֵילָדִים רַפִּים וְהֵצֵאןִי
וְהִבְקֵר עָלוֹת עָלַי וּדְפָקוּם
יוֹם אֶחָד וּמֵתוּ כָּל־הֵצֵאןִי:
 וַאֲמַר לִיה. רבוני ידע ארי ינקיא רפיכין.
 וענא ותורי מינקתא עלי. אם אדחוקנון
 יומא חד. וימותון כל ענא:
יַעֲבֹר־נָא אֲדֹנָי לִפְנֵי
עַבְדּוֹ וְאֲנִי אֶתְנַהֲלָה לְאִטִּי

תפסיר רס"ג
 ואסיר מעד: יג קאל לה. סידי
 יעלם אן אלאולאד רכיץ.
 ואלג'נם ואלבקר מרצ'עאת
 ענדי. פאן כדדתהא יומא
 ואחדא. תמאות פתיר מנהא:
 יד) יתקדם סידי קדאם עבדיה.
 ואנא אסוקהם ריודא. בסבב
 אלמלך אלדי מעי ומן אגל
 אלאולאד. אלי אן אגי
 אלי סידי אלי אלשראה:
 טו) קאל. פאכילף מעד מן

לְרַגְלֵי הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר־לִפְנֵי וּלְרַגְלֵי הַיְלָדִים עַד
אֲשֶׁר־אָבָא אֶל־אֲדֹנָי שְׁעִירָה: יעבר פען רבוני קדם
 עבדיה. ואנא אדבר בנית. לרגל עבדתא דקדמי ולרגל ינקיא. עד;
 דאיתי לות רבוני לישעיר: טז **וַיֹּאמֶר עֲשׂוּ אֵיצִיגָה־נָא**

— רס"י —

(צמדזכ ט ח) אשמעה: לאטי. לאט שלי. לשון
 נחת (ישעי ס ו) ההולכים לאט, (ש"צ יח ס)
 לאט לי לנער. לאטי הלמד מן היסוד ואינה
 משמשת. אתנהל נחת שלי: לרגל
 המלאכה. לפי צורך הליכת רגלי המלאכה
 המטלת עלי להוליך: ולרגל הילדים. לפי
 רגליהם שהם יכולים לילך: עד אשר אבא
 אל אדני שעירה. הרחיב לו הדרך, שלא
 היה דעתו ללכת אלא עד סכות. אמר אם
 דעתו לעשות לי רעה ימתין עד בואי אצלו,
 והוא לא הלך. ואימתי ילך, בימי המשיח,
 שנאמר (עוזדיכ א כה) ועלו מושעים בחר ציון

שאאריף ימי מהלכתי ללכת לאט באשר
 אתה צריך, וזהו לנגדך, בשעה לך: יג עלות
 עלי. הצאן והבקר שהן עלות מטלות עלי
 לנהלן לאט: עלות. מגדלות עולליהן, לשון
 (איכב ז יב) עולל ויונק, (ישעי ס כ) עול ימים,
 (שמואל א' ו י) ושתי פרות עלות, וזלע"ז
 אינפנטיי"ש ודפקום יום אחד. ליגעם בדרך
 במרוצה, ומתו כל הצאן: ודפקום. כמו
 (ש"ש כ ג) קול דודי דופק, נוקש בדלת:
 יד יעבר נא אדני. אל תאריך ימי הליכתך,
 עבור כפי דרכך ואף אם תתרחק: אתנהלה.
 אתנהל, ה"א יתרה כמו (לעיל יח כה) ארדה,

זולק הדקדוק: "אדני ידע כי הילדים רכים. תיבת ידע בפשטא אחת והיא מלרע: וואני
 אתנהלה לאטי. האל"ף מועמד בגעיא והנו"ן בקמץ. וכ"ה בקצת דפוסים:

תפסיר רס"ג

אלקום אלד'י מעי. קאל למא ד'א וגדת כל הד'א אלחצ'א ענד ס'ידי: טז) פ'רגע עשו פי ד'אלד אל'ום. אל'י טריקה אל'י אלשראה: יז) ויעקוב רחל אל'י סכות. פ'נא לה ביתא. וצנע למאש'תה ערישא. לד'לד סמי ד'אלד אלמוצע סכות: יח) פ'דכ'ל יעקוב סאלמא אל'י קריה נאבלס. אלתי פי ב'לד כנען. פי מג'יה מן פ'דן א'רם. ונזל קבאלה אלקר'יה:

עֲמַך מִן־הָעַם אֲשֶׁר אֲתִי
וַיֹּאמֶר לְמָה זֶה אֲמַצְא־חַן
בְּעֵינַי אֲדֹנָי: וַאֲמַר עֵשׂו.
אֲשׁוּבֶךָ מִן עַמֶּךָ דְּעַמִּי. וַאֲמַר לְמָה
דָּנִן: אֲשׁוּבֶךָ רַחֲמִין בְּעֵינַי רַבּוֹנִי:
וַיֵּשֶׁב בֵּינֵם הַהוּא עֵשׂו
לְדַרְכּוֹ שְׁעִירָה: וְתָב בִּיזְמָא
הַהוּא עֵשׂו. לְאוֹרְחִיהָ לְשַׁעִיר:
וַיַּעֲקֹב נִסַּע סֶלְתָּהּ וַיִּבֶן
לוֹ בַּיִת וּלְמִקְנָהּ עָשָׂה סֶלְתָּהּ עַל־כֵּן קָרָא שֵׁם־

הַמָּקוֹם סְכוֹת: וַיַּעֲקֹב נָטַל לְסְכוֹת. וּבָנָא לִיהָ בֵּיתָא. וְלִבְעִירָהּ

עבד מט'לן. על כן קרא שמייה דאתרא סכות: ס

וַיָּבֵא יַעֲקֹב שְׁלָם עֵיר שְׁכָם אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ
כְּנַעַן בְּבָאוֹ מִפְּדַן אֲרָם וַיַּחֲזֵן אֶת־פָּנָיו הָעֵיר:
וְאֵתָא יַעֲקֹב שְׁלָם לְקִרְתָּא דְשְׁכָם. דְּבִאֲרַעָא דְכְנַעַן. בְּמִיתוּהִי מִפְּדַן

— כ"י —

חורף, סכות קיץ: יח שלם. שלם בגופו, שנתרפא מצליעתו. שלם במקומו, שלא חסר כלום מכל אותו דורו. שלם בתורתו, שלא שכח תלמודו בבית לבן: עיר שכם. כמו לעיר, וכמוהו (יוס 6 יט) עד בואנה בית לחם: בבאו מפדן ארם. באדם האומר לחברו יצא פלוני מבין שני אריות ובא שלם, אף כאן ויבא שלם מפדן ארם, מלבן ומעשו שג'ודגו לו בדרה:

(וימן סת פני כעיר. ערצ שצת כוכ: בשאלות דרב אחאי. ולא נמצא ברש"י בנוסחאות מנדוקיות)

לשפט את הר עשו. ומדרשי אנדה יש לפרשה זו רבים: טו ויאמר למה זה. תעשה לי טובה זו שאיני צריך לה: אמצא חן בעיני אדני. ולא תשלם לי עתה שום גמול: טז וישב ביום ההוא עשו לדרך. עשו לבדו וארבע מאות איש שהלכו עמו נשמטו מאצלו אחד אחד. והיכן פרע להם הקדוש ברוך הוא, בימי דוד, שנאמר (ש"ס ל יז) כי אם ארבע מאות איש נער אשר רכבו על הגמלים: יח ויבן לו בית. שהיה שם שמונה עשר חדר, קיץ וחרף וקיץ. סכות קיץ, בית

תפסיר רס"ג

(ט) פִּאֲבִתָּאֵע חֲדִיקָה' אֵלֶצִיעָה.
אֵלֶדִי צִרְב תִּם כִּיבֵאָה. מִן יֵד
בְּנֵי חֲמוֹר אָבוּ שְׁכֵם. בְּמֵאִיָּה'
נַעֲגָה: (כ) תִּם בְּנֵא מִד'בְּחָא.
וְדַעֵא אֲמֵאמֵה. בְּאִסֵּם אֵלֶטֶאִיק
אֵלֵאָה אִסְרָאִיל: לָד (א) פְּכִרְגֵת
דִּינָה בְּנֵת לָאָה. אֵלֶתִי וְלִדְתָהָ
לִיעֲקֹב . לְתַנְצִר בְּבִנָּאֵת אָהֵל
אֵלְבָלֵד: (ב) פְּרֵאָהָא שְׁכֵם אָבוּ

אָרֶם. וּשְׂרָא לְקָבִיל קֶרְתָּא: וְיִקְוֹן
אֶת־חֶלְקֵת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר
נָטָה־שָׁם אֶהְלוּ מִיַּד בְּנֵי־
חֲמוֹר אָבִי שְׁכֵם בְּמֵאָה
קִשְׁיֻטָּה: וּזְבוֹן יֵת אַחְסָנֵת חֶקְלָא.
דְּפֶרְסִיָּה תַמָּן לְמִשְׁפָּנִיָּה. מִיַּד בְּנֵי חֲמוֹר
אָבוּהִי דְשְׁכֵם. בְּמֵאָה חוֹרְפָן: בַּ וַיַּעֲבֹר־

שֵׁם מְזֻבָּח וַיִּקְרָא־לוֹ אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: וְאִקִּים

תַּמָּן מִדְּבַח. וּפְלַח עֲלוּהִי. קָדָם אֵל אֱלֹהֵא דִישְׂרָאֵל: ס

לָד (חֲמִישִׁי) וַתֵּצֵא דִינָה בֵּת־לָאָה אֲשֶׁר יִלְדָה

לִיעֲקֹב לְרֵאוֹת בְּבָנוֹת הָאָרֶץ: וּנְפַקֵת דִּינָה בֵּת לָאָה.

דִּילִידֵת לִיעֲקֹב. לְמַחְזִי בְּבִנֵת אַרְעָא: בַּ וַיֵּרָא אֶתָּה שְׁכֵם

בֶּן־חֲמוֹר הַחֹזִי נָשִׂיא הָאָרֶץ וַיִּקַּח אֶתָּה וַיִּשְׁכַּב

אֶתָּה וַיַּעֲנֶהָ: וַחֲזָא יֵתָה. שְׁכֵם בֶּר חֲמוֹר. חֲזָאָה רַבָּא דְאַרְעָא.

— כס"י —

קרוי ה' אלא על שם הנס קרא שם המזבח.
להזכיר שבחו של הקדוש ברוך הוא. ה' הוא
נסי. ורבותינו דרשוהו שהקדוש ברוך הוא
קראו ליעקב אל. ודברי תורה (ירמיה כג כט)
כפטיש יפצץ סלע. מתחלקים לכמה טעמים,
ואני לישב פשוטו ושמועו שלמקרא באתי:
לָד בַּ בֵּת לָאָה. ולא בת יעקב, אלא על שם
יצא אתה נקראת בת לאה, שאף היא יצאנית
היתה, שנאמר (ל טו) ותצא לאה לקראתו
(ועליה משלו המשל (יחזקאל טו מד) באמה
בתה): בַּ וַיִּשְׁכַּב אֶתָּה. בְּדִרְבָּה: וַיַּעֲנֶהָ. שלא

יט קשיטה. מעה. אמר רבי עקיבא כשהלכת
לכרכי הים היו קורין למעה קשיטה
(ותרגומו חרפן, טובים, חריפים בכל מקום,
כגון עובר לסוחר): כַּ וַיִּקְרָא לוֹ אֵל אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל. לא שהמזבח קרוי אלהי ישראל,
אלא על שם שהיה הקדוש ברוך הוא עמו
והצילו קרא שם המזבח על שם הנס. להיות
שבחו שלמקום נזכר בקריאת השם, כלומר
מי שהוא אל הוא הקדוש ברוך הוא הוא
לאלהים לי ששמי ישראל, וכן מצינו במושג
(שמות יז טו) ויקרא שמו ה' נסי, לא שהמזבח

תפסיר רס"ג

וּדְבַר יִתְּהּ וּשְׂכִיב יְתֵהּ וְעֵנִיָּהּ:

וַתִּדְבַק נַפְשׁוֹ בְּדִינָהּ בֵּת-

יַעֲקֹב וַיֹּאחֲזֵב אֶת-הַנְּעֹר

וַיְדַבֵּר עַל-לֵב הַנְּעֹר:

וְאֶתְרַעֲיָאת נַפְשִׁיָּהּ בְּדִינָהּ בֵּת יַעֲקֹב.

וּרְחִים יָת עוֹלִימְתָא וּמְלִי עַל לִבָּהּ

דְּעוֹלִימְתָא: וַיֹּאמֶר שְׂכָם אֶל-

חֲמוֹר אָבִיו לֵאמֹר קַח-לִי

אֶת-הַיְלָדָה הַזֹּאת לְאִשָּׁה:

וַאֲמַר שְׂכָם לְחֲמוֹר אָבוּהִי לְמִימֶר. סב לִי יָת עוֹלִימְתָא הָדָא לְאִתּוּ:

וַיַּעֲקֹב שָׁמַע כִּי טָמֵא אֶת-דִּינָהּ בֵּתוֹ וּבָנָיו

הָיוּ אֶת-מְקַנְהוּ בַּשָּׂדֶה וְהַחֲרַשׁ יַעֲקֹב

עַד-בָּאָם: וַיַּעֲקֹב שָׁמַע. אָרִי סָאִיב יָת דִּינָא בְּרַתִּיָּהּ. וּבְנוּהִי. הָוּ

עַם גִּיתוּהִי בְּחַקְלָא, וּשְׁתִּיק יַעֲקֹב עַד מִיתִיהוּן: וַיֵּצֵא חֲמוֹר

אָבִי-שְׂכָם אֶל-יַעֲקֹב לְדַבֵּר אִתּוֹ: וּנְפַק. חֲמוֹר אָבוּהִי

דְּשְׂכָם לֹת יַעֲקֹב, לְמַלְלָא עֲמִיָּהּ: וּבָנָי יַעֲקֹב בָּאוּ מִן-

חֲמוֹר. אֶלְחֹזִי שְׂרִיף אֶלְבְּלָד.

פְּאִכִּדִּיָּהּ. וְצִיאָגְעָהּ

וְאִתְאָהָא: ג) פְּתַעֲלַקְתָּ נַפְסָהּ

בְּהָא. וְאֶחְבָּהּ וְדִאֲרֵאָהָא:

ד) פְּקֹאֵל לְחֲמוֹר אָבִיָּהּ. כִּדִּי לִי

הָדִיָּה אֶלְגֵּאָרִיָּה זִוְגָה: ה) תִּים

סָמַע יַעֲקֹב. אָנָּה קִד נָגַס דִּינָה

אֶבְנִתָּהּ. וְכַאֲן בְּנִיָּה מַע

מֵאִשְׁתֵּיהּ פִּי אֶלְצַחְרָא. פְּאִמְסַךְ

אֵלָי מְגִיָּהֶם: ו) פְּכִרְג. חֲמוֹר

אָבִי שְׂכָם אֵלָי יַעֲקֹב. לְיַכְלֵמָה

בְּדִאֲלָד: ז) וּבָנָי יַעֲקֹב. גָּאוּ מִן

• כֶּס"י •

בְּדַרְבָּהּ: ג על לב הנערה. דְּבָרִים קִטְנָה פְּמָה מְמוֹן בְּנֹבָה אָנִי אֲשָׂאָה וְתִקְנִי
הַמְתִּישְׁבִּין עַל הַלֵּב, רֵאִי אָבִיךָ בְּחַלְקַת שְׂדֶה הָעִיר וְכָל שְׂדוֹתֶיהָ:

זֶלֶק הַדְּקָדוֹק: ג וַיְדַבֵּר עַל לֵב הַנְּעֹר. תַּרְגוּם שְׁלֵנוּ וּמְלִי עַל לִבָּהּ, וְלֹא וּמְלִיל. דְּקִשִּׁיא לִיָּה
לְאוֹנְקְלוֹס תִּיבַת וַיְדַבֵּר שֶׁהוּא לְשׁוֹן קִשָּׁה וְזֶה הַיִּפְךְ הַמְכוּוֹן שֶׁלְפִיִּסָּה הִיָּה צְרִיךְ, לְכֵן תַּרְגַּם אַחַר
כּוּוֹנַת הָעֵנִין וּמְלִי. לְוֹמֵר שְׁמִילָא עַל לִבָּהּ בְּשִׁלְמוֹת דְּבָרִי פִּיּוֹס וְרִיצוּי. וְכֵן תַּפְרֵשׁ דְּבָרוֹ עַל לֵב
יְרוּשָׁלַיִם דְּמִתְרַגְמִינָן מְלוֹ תַנְחוּמִין וְלֹא מִתְרַגְמִינָן מְלִילוֹ וְדו"ק: ד קַח לִי אֶת הַיְלָדָה. הַדְּלִ"ת
שֶׁל תִּיבַת הַיְלָדָה בְּדָגֶשׁ בְּכָל הַתִּיגָאן:

תפסיר רס"ג

אלצחרא כמא סמעו. פאגיתם
אלקום. ואשתד עליהם גדיא.
לאנה צנע כ'סאסה פי אל
אסראיל. אד' ציאגע אבנתה
וכד'אך לא יצנע: ח) פכלמהם
חמור קאזלא. אן שכם אבני.
שעפת נפסה באבנתכם.
אעטוהא לה זוגה:
ט) וצאחרונא אעטונא
בנאתכם. וכד'ו בנאתנא:
י) וקימו מענא. הודיא אלבלד
בין ידיכם. אגלסו ואתגרו פיה.
וחוזוה: יא) קאל שכם איצא
לאביהא ואכזותהא. אגד
חצאא ענדכם. וכל מא תקולו

הַשָּׂדֶה כְּשָׁמְעוּ וַיִּתְעַצְבוּ
הָאֲנָשִׁים וַיַּחַר לָהֶם מְאֹד
כִּי נָבְלָה עֲשֵׂה בְיִשְׂרָאֵל
לְשֹׁכֵב אֶת־בֵּית יַעֲקֹב וְכֵן
לֹא יַעֲשֶׂה: וּבְנֵי יַעֲקֹב. עָלוּ מִן
חֻקְלָא פֶד שְׁמַעוּ. וְאֶתְנַסְּיוּ גִבְרֵי־א.
וּתְקִיף לַהוֹן לַחֲדָא. אָרִי קָלְנָא עֶבֶד
בְּיִשְׂרָאֵל. לְמִשְׁכַּב עִם בֵּית יַעֲקֹב. וְכֵן לֹא
כָשֶׁר דִּיתְעַבִּיד: ה) וַיְדַבֵּר חֲמוֹר
אֵתְּם לֵאמֹר שְׁכֶם בְּנֵי
חֲשֻׁקָה נִפְשׁוּ בְּבָתְּכֶם תָּנוּ

נָא אַתְּהָ לֹו לְאַשָּׁה: וּמִלִּיל חֲמוֹר עֲמָהוֹן לְמִימַר. שְׁכֶם בְּרִי.
אַתְרַעִיאת נִפְשִׁיה בְּבִרְתְּכוֹן. הִבּוּ כְעַן יְתָהּ לִיָּה לְאַתּוּ:
ט) וְהִתְחַתְּנוּ אִתְּנוּ בְּנֵיתִיכֶם תִּתְּנוּ־לָנוּ
וְאֶת־בְּנֵיתֵינוּ תִקְחוּ לָכֶם: וְאֶתְחַתְּנוּ בְּנָא. בְּנִתְכוֹן תִּתְּנוּן
לָנָא. וְיָת בְּנִתְנָא תִסְבוּן לְכוּן: ז) וְאֶתְנוּ תִשְׁבוּ וְהָאָרֶץ
תִּהְיֶה לְפָנֵיכֶם שְׁבוּ וּסְחָרוּהָ וְהִיא־חֲזוּ בָּהּ: וְעַמְנָא
תִתְּבוּן. וְאַרְעָא תִהִי קְדָמִיכוֹן. תִּיבּוּ וְעַבִּידוּ בָּהּ סְחֹרְתָא. וְאַחְסִינוּ בָּהּ:
ד) וַיֹּאמֶר שְׁכֶם אֶל־אָבִיָּה וְאֶל־אָחִיָּה אִמְצָא־

— כס"י —

זוכן לא יעשה. לענות את העריות על ידי המבול: ח חשקה.
הבתולות, שהאמות גדרו עצמן מן חפצה:

זולק הדקדוק: זוכן לא יעשה. תרגום אונקלוס דיתעביד:

תפסיר רס"ג

חן בעיניכם ואשר תאמרו
אלי אתן: ואמר שכם לאבוהא
 ולאחיהא. אשכח רחמין בעיניכון;
 ודתימרון לי אתין: **רב הרבו עלי**
מאד מחר ומתן ואתנה
כאשר תאמרו אלי ותנו-
לי את-הנער לאשה: אסגו
 עלי לחדא מוהרין ומתנן. ואתין. כמא
 דתימרון לי. והבו לי ית עולימתא לאתו: **ויענו בני-יעקב**
את-שכם ואת-חמור אביו במרמה וידברו
אשר טמא את דינה אחתם: ואתיבו בני יעקב. ית
 שכם וית חמור אבוהי. בחכמא ומלילו. דסאיב. ית דינא אחתהון:
ויאמרו אליהם לא נוכל לעשות הדבר הזה
לית את-אחיתנו לאיש אשר-לו ערלה
כי-חרפה הוא לנו: ואמרו להון. לא נכול למעבד פתגמא
 הדין. למתן ית אחתנא. לגבר דליה ערלה. ארי חסדא היא לנא:
אך-בזאת נאות לכם אם תהיו כמנו להמל

— כש"י —

יז מחר. כתבה: יג במרמה. בחכמה: אשר
 טמא. הפתוב אומר שלא היתה רמיה,
 שהרי טמא את דינה אחותם: יד חרפה הוא.
 שמץ פסול הוא אצלנו, הבא לחרף חברו

זולק הדקדוק: טו אך בזאת נאות לכם. תרגום נטפס. תרגום אם יפתוך חטאים אל תבא, לא

תטפס (עירך):

תפסיד רס"ג

אבנה אלי באב קריתם. וכי אטבו אהלהא קאליו: כא) הולאי אלקום מסאלמין לנא. אן יגלסו פי אלבלד ויתגרונ פיה. הודיא הו ואסע אלאמאכן בין אידיהם. אן נתזוג בנאתהם. ונזוגהם בנאתנא: כב) לכן בכלה. יטאבקונא אלקום אן יקימו מענא. ונציר אמה ואחדה. אן נכיתן כל רגל מנא. כמא הם מכיתוני: כג) סרחתם ומאשיהם ובהאימהם וסאיר

בְּנוּ אֶל-שַׁעַר עִירָם וַיִּדְבְּרוּ
אֶל-אֲנָשֵׁי עִירָם לֵאמֹר:
וַאֲתָא חֲמוֹר. וּשְׂכֵם בְּרִיה לַתְּרַע קִרְתָּהוֹן.
וּמְלִילוֹ. עִם אֲנָשֵׁי קִרְתָּהוֹן לְמִימְרֵ:
הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה שְׁלָמִים
הֵם אֲתָנוּ וַיֵּשְׁבוּ בָאָרֶץ
וַיִּסְחָרוּ אֹתָהּ וְהָאָרֶץ הִנְּהָ
רַחֲבַת יָדַיִם לְפָנֶיהֶם אֶת-
בְּנֹתָם נִקַּח-לָנוּ לְנָשִׁים

וְאֶת-בְּנֹתֵינוּ נָתַן לָהֶם: גובריא האלין שלם אנון עמנא.
וַיִּתְּבוּן בָּאָרְעָא וַיַּעֲבְדוּן בַּהּ סְחֹרְתָא. וְאָרְעָא. הָא פִתְיוֹת יָדַיִן קְדָמִיהוֹן.
יֵת בְּנִתְהוֹן נִסָּב לָנָא לְנָשִׁין. וַיֵּת בְּנִתְנָא נָתַיִן לְהוֹן: כב) אֶת-בְּנֹתָא
יֵאֲתוּ לָנוּ הָאֲנָשִׁים לְשִׁבְתָּא אֲתָנוּ לְהִיּוֹת לְעַם
אֶחָד בְּהַמּוֹל לָנוּ כָּל-זָכָר כַּאֲשֶׁר הֵם נְמַלִּים:
בְּרַם בְּדָא. יִשְׁפִסוּן לָנָא גוֹבְרִיא לְמַתְּב עֲמָנָא. לְמַהוֹי לְעַמָּא חַד. בְּמַגְזֵר
לָנָא כָּל דְּכוּרָא. כְּמָא דְאֲנוּן גְּזָרִין: כג) מְקַנְהֵם וְקַנְיָנָם
וְכָל-בְּהֵמָתָם הֵלֹוא לָנוּ הֵם אֶתְנָא נִאֲוֹתָהּ לָהֶם
וַיֵּשְׁבוּ אֲתָנוּ: גיתיהון וקנינהון וכל בעירהון. הלא דילנא אנון.

• כס"י •

בְּנֹתָם נִקַּח לָנוּ לְנָשִׁים וְאֶת בְּנֹתֵינוּ נָתַן לָהֶם. לא תפסידו כלום, פרקמיטיא הרבה באה
כְּדִי לְרַצוֹתָם שִׁיאוֹתוֹ לְהַמּוֹל: כב) שְׁלָמִים. לפאן ואין לה קונים: כב) בְּהַמּוֹל. בהיות
בְּשָׁלוֹם וּבְלֵב שָׁלֵם: וְהָאָרֶץ הִנְּהָ רַחֲבַת יָדַיִם. נמול: כג) אֶתְנָא נִאֲוֹתָהּ לָהֶם. לדבר זה, ועל
יָדַיִם. כאדם שידו רחבה וותרנית, כלומר ידי כן ישבו אתנו:

תפסיר רס"ג

מלכדם. אנמא הו לנא. עדא
 אן נטאבמקם עלי' הדיא. יקימו
 מענא: כד) פקבלו מן חמור ומן
 שכם אבנה. כל מן כ'רג מן
 באב קריתיה. ואכיתתן כל רגל
 מנהם: כה) פלמא כאן פי אליוס
 אלת'אלת' ודם וגעין. אכיד'
 שמעון ולוי. אכזי דינה כל
 אמר סיפה. פדכילא עליהם ודם
 מטמאנון. פקתלו כל ד'פר:
 כו) וחמור ושכם אבנה.
 קתלוהמא בחד אלסיף. ואכידו
 דינה. מן בית שכם וכ'רגו:
 כז) בני יעקב דכילו עלי'
 אלצ'רעא. וג'נמו מא פי
 אלקריה. כמא נגסו אכיתדם:

ברם נטפס להון. ויתבון עמנא:
 ב' וישמעו אל-חמור ואל-
 שכם בנו כל-יצאי שער
 עירו וימלו כל-זכר כל-
 יצאי שער עירו: וקבילו מן
 חמור ומן שכם בריה. כל נפקי תרע
 קרתיה. וגזרו כל דכורא. כל נפקי תרע
 קרתיה: ב' ויהי ביום השלישי
 בהיותם כאבים ויקחו
 שני-בני-יעקב שמעון ולוי
 אחי דינה איש חרבו

ויבאו על-העיר בטח ויהרגו כל-זכר: והוה ביום
 תליתאה כד תקיפו עליהון ביביהון. ונסיבו תרין בני יעקב. שמעון
 ולוי. אחי דינה גבר חרביה. ועלו על קרתא דיתבא לרוחצון. וקטלו כל
 דכורא: ב' ואת-חמור ואת-שכם בנו הרגו לפי-
 חרב ויקחו את-דינה מבית שכם ויצאו: וית
 חמור וית שכם בריה. קטלו לפתגם דחרב. ודברו ית דינה. מבית שכם
 ונפקו: ב' בני יעקב באו על-החללים ויבזו העיר
 אשר טמאו אחותם: בני יעקב. עלו לחלצא קטיליא.

— כט"י —

שמסרו עמון עליה נקראו אחיה: בטח.
 שהיו כואבים. ומדרש אנדה בטוחים היו על
 כחו של-זקן: כז על החללים. לפשט את

כז שני בני יעקב. בניו היו ואף על פי כן
 נהגו עמון שמעון ולוי כשאר אנשים שאינם
 בניו שלא נטלו עצה המנו: אחי דינה. לפי

תפסיר רס"ג

כח) וג' נמדם ובקרהם וחמירדם. ומא פי אלקררה. ומא פי אלצ' יאע אכ' ד' וד':
 כט) וגמיע את' אתהם ואת' אתהם ונטאדם. סבוהם וג' נמוהם. וסאיר מא פי אלמנאזל: ל) פקאל יעקוב. לשמעון ולוי קד פצ' חתמאני. ואפסדתמא חאלי מע אהל אלבלד. אלכנעאנין ואלפרזיין. ואנא רהט ד' אחצא. פיגתמעון עלי וקתלוני. ואנפד' אנא ואל' לא) קאלא. אכזאניה. יצנע באכתנא:

ובזו קרתא. דסאיבו אַחַתְהוֹן: כח אַתְּ-
 עֲאֲנִים וְאֶת־בְּקָרֶם וְאֶת־
 חֲמִירֵיהֶם וְאֶת־אֲשֶׁר־בְּעִיר
 וְאֶת־אֲשֶׁר־בְּשָׂדֵה לְקַחוּ: וְיֵת
 עֲנָהוֹן וְיֵת תּוֹרֵיהוֹן וְיֵת חֲמִירֵיהוֹן. וְיֵת
 דְּבִקְרָתָא. וְיֵת דְּבַחְקָא בְּזוּ:
 כט וְאֶת־כָּל־חֵילִם וְאֶת־כָּל־
 טַפְּסָם וְאֶת־נְשֵׂיהֶם שְׁבוּ
 וַיִּבְזוּ וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בְּבֵית:
 וְיֵת כָּל־נְכְסֵיהוֹן וְיֵת כָּל־טַפְּלֵהוֹן וְיֵת
 נְשֵׂיהוֹן. שְׁבוּ וּבְזוּ. וְיֵת כָּל־דְּבִבֵּיתָא: ל וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־
 שְׁמַעוֹן וְאֶל־לוֹי עֲבַרְתֶּם אִתִּי לְהַבְּאִישְׁנִי
 בְּיֹשֵׁב הָאָרֶץ בְּכַנְעֵנִי וּבְפָרְזִי וְאֲנִי מְתִי מִסְּפָר
 וְנֶאֱסַפּוּ עָלַי וְהַכּוּנִי וְנִשְׁמַדְתִּי אֲנִי וּבֵיתִי: וַאֲמַר
 יַעֲקֹב. לְשַׁמְעוֹן וּלְלוֹי עֲבַרְתוּן יְתִי. לְמַתְּנָן דְּבָבּוּ בִּינָא וּבִין יְתִיב אַרְעָא.
 בְּכַנְעֵנָא וּבְפָרְזָא. וְאֲנָא עִם דְּמַנִּין. וְיֵת פְּנִשׁוֹן עָלַי וְיִמְחַוְנִי. וְאַשְׁתִּי צִי
 אֲנָא וְאַנְשׁ בֵּיתִי: לא וַיֹּאמְרוּ הַכְּזוּנָה יַעֲשֶׂה אֶת־
 אַחֻתָּנוּ: וַאֲמָרוּ. הַכְּנַפְקַת בְּרָא. יֵת עֵבִיד לְאַחַתְנָא: פ

— כש"י —

הַחֲלָלִים: כט חֵילִם. מְמוֹנָם וְכֵן (דְּכֵרִיס ח יז) עֲשֶׂה לִי אֶת הַחֵיל הַזֶּה, (כְּמַדְכֵר כד יח) וְיִשְׂרָאֵל עֲשֶׂה חֵיל, (מַכְלִיס מַט יב) וְעֲזָבוּ לְאַחֵרִים חֵילִם: שְׁבוּ. לְשׁוֹן שְׁבִיָּה לְפִיכְךָ טַעְמוֹ מְלַרְע: ל עֲבַרְתֶּם. לְשׁוֹן מִים עֲבוּרִים. אִין דְּעֵתִי צְלוּלָה עֲכָשִׁיו. וְאַנְדָּה, צְלוּלָה

הַיְתָה הַחֲבִית וְעֲבַרְתֶּם אוֹתָהּ, מְסוֹרֵת הַיְתָה בְּיַד כְּנַעֲנִים שְׁיַפְּלוּ בְּיַד בְּנֵי יַעֲקֹב, אֵלָא שְׁהִיוּ אוֹמְרִים (שְׁמוֹת כג ל) עַד אֲשֶׁר תִּפְרָה וְנַחֲלַת אֶת הָאָרֶץ, לְפִיכְךָ הָיוּ שׁוֹתְקִין: מְתִי מִסְּפָר. אֲנָשִׁים מוֹעֵטִים: לא הַכְּזוּנָה. הַפְּקֵר: אֶת אַחֻתָּנוּ. יֵת אַחַתְנָא:

איש גורמים כמו המושג בספרי תימן

* לָהּ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל-
 יַעֲקֹב קוּם עֲלֵה בֵּית-אֵל
 וּשְׁבֵ-שָׁם וַעֲשֵׂה-שָׁם מִזְבֵּחַ
 לְאֵל הַנְּרָאָה אֱלֹהֵיךָ
 בְּבָרְחֶךָ מִפְּנֵי עֲשׂוֹ אַחִיךָ:
 וְאָמַר יי לַיַּעֲקֹב. קוּם. סָק לְבֵית אֵל וְתִיב
 תַּמָּן. וְעֵבִיד מַדְבַּח. לְאֵל דְּאֵתְגָלִי לָךְ.
 בְּמַעֲרָקְךָ מִן קָדָם עֲשׂוֹ אַחִיךָ:
 וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-בֵּיתוֹ
 וְאֵל כָּל-אֲשֶׁר עִמּוֹ הָסְרוּ
 אֶת-אֱלֹהֵי הַנֹּכֶר אֲשֶׁר

תפסיר רס"ג
 לה א) פקאל אללה ליעקוב
 קם אצעד אלי בית אל וקם
 הנאך. ואצנע תים מד'בחא.
 לאלטאיק אלמתגלי לך. פי
 הרובך. מן בין ידי (י"נ קבל)
 עשו אחיך: ב) פקאל יעקוב
 לאלה. וסאיר מן מעה. אנזעו
 מעבודאת אלג'רבא אלדי פי
 מא בינכם. ותטהרו. ובדלו
 תיאבכם: ג) ונקום ונצעד אלי
 בית אל. ונצעד תים מד'בח.
 לאלטאיק אלמגיבני פי יום
 שדתי וכאן מעי. פי אלטריק
 אלדי סלכתה: ד) פאעטן
 יעקוב. גמיע מעבודאת
 אלג'רבא אלדי מעהם.

בְּתַכְכֶם וְהִטְהַרוּ וְהַחֲלִיפוּ שְׂמֹלְתֵיכֶם: וַאֲמַר יַעֲקֹב
 לְאִנְשׁ בֵּיתֵיהּ. וְלִכָּל דְּעַמִּיָּהּ. אַעֲדוּ. יַת טְעוֹת עַמִּמִּיא דְּבִינִיכוּן. וְאֲדַבּוּ
 וְשִׁנוּ כְּסוּתִיכוּן: וְנִקְוּמָה וְנַעֲלָה בֵּית-אֵל וְאַעֲשֵׂה-
 שָׁם מִזְבֵּחַ לְאֵל הָעֵנָה אֲתִי בְיוֹם עֲרַתִּי וַיְהִי
 עִמָּדִי בַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הִלְכְתִּי: וְנִקְוּם וְנִסַּק לְבֵית אֵל.
 וְאַעֲבִיד תַּמָּן מַדְבַּח. לְאֵל. דְּקַבִּיל עֲלוֹתֵי בְיוֹמָא דְּעַקְתִּי. וְהוּהּ מִימְרֵיהּ
 בְּסַעְדֵי בְּאוֹרְחָא דְּאִזְלִית: וַיִּתְּנוּ אֶל-יַעֲקֹב אֶת כָּל-
 אֱלֹהֵי הַנֹּכֶר אֲשֶׁר בְּיָדָם וְאֶת-הַנְּזָמִים אֲשֶׁר

כ"ט

לה 6 קום עליה. לפי שאחרת בדרך נענשת משלל שלשכם: והטהרו. מעבודה זרה:
 ובא לך זאת מבתך: 3 הנכר. שיש בידכם והחליפו שמלתיכם. שמא יש בידכם
 זולק הדקדוק: * לאל הנראה אליך. תרגום לאל, כי איננו סמוך:

תפסיר רס"ג

בְּאֲזֵנֵיהֶם וַיִּטְמֹן אֶתְּם יַעֲקֹב

תַּחַת הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר עִם-

שֵׁם: וַיִּהְיוּ לְיַעֲקֹב. יֵת כָּל טְעוֹת

עֲמִמָּיָא דְּבִידְהוֹן. וַיֵּת קִדְשֵׁיָא

דְּבִאֲוֹדְנִיהוֹן. וַיִּטְמֹן יֵתְהוֹן יַעֲקֹב. תַּחַת

בוֹטְמָא דְּעֵם שֵׁם: וַיִּסְעוּ וַיְהִי |

חַתַּת אֱלֹהִים עַל-הָעָרִים

אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיהֶם וְלֹא

רָדְפוּ אַחֲרֵי בְּנֵי יַעֲקֹב: וְנִטְלוּ.

וַהֲיוֹת דְּחִלָּא מִן קָדָם יי.

עַל עֲמִמָּיָא דְּבִקְרוּי סַחְרִיְהוֹן. וְלֹא רָדְפוּ. בְּתֵר בְּנֵי יַעֲקֹב:

וַיָּבֵא יַעֲקֹב לֹוּזָה אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ

כְּנַעַן הִוא בֵּית-אֵל הִוא וְכָל-הָעָם אֲשֶׁר-עִמּוֹ:

וַאֲתָא יַעֲקֹב לְלוּז. דְּבִאֲרַעָא דְּכַנְעַן. הִיא בֵּית אֵל. הִוא וְכָל עַמָּא

דְּעִמִּיה: וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא לְמָקוֹם אֵל

בֵּית-אֵל כִּי שָׁם נִגְלוּ אֵלָיו הָאֱלֹהִים בְּבָרְחוֹ

מִפְּנֵי אַחִיו: וּבְנָא תַמָּן מַדְבְּחָא. וַיִּקְרָא לְאַתְרָא. אֵל בֵּית אֵל.

ואלשנוף אלדי פי אדאנהם. פדפנהן. תחת אלבטמה אלתי בחצירה נאבלוס: ה) תים רחלו. וכאן דער אללה. עלי אהל אלקרי אלדי תואליהם. ולם יכלבו בני יעקוב: ו) חתי גא יעקוב אלי לוז. אלתי פי בלד כנעאן. הי בית אל. הו וגמיע אלקום אלדי מעה: ז) פבנא תים מדבחה. ודעי פי אלמוצע. בית אל אלי אלטאיק. לאן תים תגלי לה אללה. פי הרובה מן בין ידי אכיה:

❧ חמדישי בספרי תימן ❧

כסות שלעבודה ורה: ד האלה. מין אילן סרק: עם שכם. אצל שכם: כ חתת. פחד: ז אל בית אל. הקדוש ברוך הוא בבית אל גלוי שכינתו בבית אל. יש תבה חסרה ב"ת המשמשת בראשה. כמו (ש"צ ט ד) הנה הוא בית מכיר בן עמיאל. כמו בבית מכיר, זולק הדקדוק: כי שם נגלו אליו האלהים. תרגום שלנו אתגלי ליה יי. והוא הנכון כי כן כתוב והנה ה' נצב עליו. ולא גרסינן מלאכא די"י:

תפסיר רס"ג

(ח) פמאתת דבורה דאיהו רבקה. ודפנת. אספל בית אל דון אלמרג. פסמאה מרג אלכפא: ט) פתגלי אללה ליעקוב איצא. פי מגיה מן פדן ארם. ובארך פיה. י) וקאל לה אסמך יעקוב. לא יסמי אסמך אבדא יעקוב פקט. אלא אסראיל. פסמאה איצא אסראיל: יא) תם קאל לה

ארי תמן. אתגלי ליה יי. במערקיה מן קדם אחוהי: ה) ותמת דברה מינקת רבקה ותקבר מתחת לבית אל תחת האלון ויקרא שמו אלון בכות: ומיתת דבורה מינקתה דרבקה. ואתקברת. מלרע לבית אל בשפולי מישרא. וקרא שמה מישר בכיתא: פ) וירא אלהים אל-יעקב עוד בבאו מפדן ארם ויברך אתו: ואתגלי יי ליעקב עוד. במיתוהי מפדן ארם. ובריד יתיה: ז) ויאמר לו אלהים שמך יעקב לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך ויקרא את-שמו ישראל: ואמר ליה יי שמך יעקב. לא יתקרי שמך עוד יעקב. אלהין ישראל יהי שמך. וקרא ית שמה ישראל: יב) ויאמר לו אלהים אני אל שדי

קורין לו אלון. ואגדה נתבשר שם באבל שני שהגד לו על אמו שמתה. ואלון בלשון יוני אחר. ולפי שהעלימו את יום מותה, שלא יקללו הבריות הפרס שיצא ממנו עשו, אף הכתוב לא פרסמו: ט) עוד. פעם שני במקום הזה, אחד בלכתו ואחד בשובו: ויברך אתו. ברפת אבלים: י) לא יקרא שמך עוד יעקב. לשון אדם הבא במארב ועקבה אלא לשון שר ונגיד: יא) אני אל שדי. שאני כדאי לברך, שהברכות שלי:

שאר השמות לא תמצא בלשון רבים: ח) ותמת דברה. מה ענין דבורה בבית יעקב, אלא לפי שאמרה רבקה ליעקב (כז מה) ושלחתי ולקחתיך משם, שלחה דבורה אצלו לפדן ארם לצאת משם, ומתה בדרך. מדברי רבי משה הדרשן למדתיה: מתחת לבית אל. העיר יושבת בקר ונקברה ברגלי ההר: תחת האלון. בשפולי מישרא, שהיה מישור מלמעלה בשפוע ההר והקבורה מלמטה, ומישור שלבית אל היו

שמך המור (י) - (י) ויאמר לו אלהים צריך להאריך קצת בתיבת לו דלא לישתמע לא באל"ף שהוא דרך חירוף ח"ו. ויש לזהר כאן יותר משאר מקומות.

תפסיר רס"ג

פַּרְה וּרְבָה גֹי וְקָהֶל גֹּיִם

יְהִיָּה מִמֶּנָּךְ וּמִלְכִים

מִחֲלָצֶיךָ יֵצְאוּ: וְאָמַר לִיהֵי יי. אָנָּה

אֵל שְׂדֵי פוּשׁ וּסְגִי. עִם. וְכַנְשֵׁת שְׁבֻטִין

יְהוֹן מִנְּךָ; וּמִלְכִין דְּשֻׁלְטִין בְּעַמְמֵיָא מִנְּךָ

יִפְקֹון: (טשי) וְאֶת־הָאָרֶץ

אֲשֶׁר נָתַתִּי לְאַבְרָהָם

וְלִיצְחָק לְךָ אֶתְנַנְּהָ וְלִזְרַעְךָ

אֲחֵרֶיךָ אֶתֶּן אֶת־הָאָרֶץ:

וְיַת אֶרְעָא. דִּיהֶבִית. לְאַבְרָהָם וְלִיצְחָק לְךָ אֶתְנַנְּהָ; וְלִבְנֶךָ בְּתֵרֶךְ אֶתֶּן

יַת אֶרְעָא: וְיַעַל מֵעַלְיוֹ אֱלֹהִים בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־

דְּבַר אֶתּוֹ: וְאֶסְתַּלַּק מֵעֲלוֹהֵי יִקְרָא דִּיֵּי. בְּאֶתְרָא דְּמַלִּיל עַמִּיָּה:

וְיֵצֵב יַעֲקֹב מֵעֲבָה בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־דְּבַר אֶתּוֹ

מֵעֲבַת אַבְנֵי וַיִּסֹּד עָלֶיהָ נֶסֶד; וַיַּעַק עָלֶיהָ שָׁמֹן:

וְאֵקִים יַעֲקֹב קְמֵתָא. בְּאֶתְרָא. דְּמַלִּיל עַמִּיָּה קְמַת אַבְנָא. וְנִסִּיד עָלֶיהָ

נֶסֶפִין; וְאַרְיִק עָלֶיהָ מִשְׁחָא: וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶת־שֵׁם

אללה. אנא אלטאיק אלכאפי
אנמי ואכתיר. אמה בעד גוק
אמם תכון מנד. ומלוד מן
צלכך וכרגון: יב) ואלבלד.
אלדי אעטייתה. לאברהם
ויצחק לך אעטייה. ולנסלך מן
בעדך: יג) תים ארתפע נור
אללה ענה. פי אלמוצע אלדי
כאטבה: יד) ונצב יעקוב
נצבה. פי אלמוצע אלדי
כאטבה דפה מן חגארה ורש
עליהא מזאגא. וצב עליהא
דהנא: טו) פסמי דיאלך

• כש"י •

לְבַגְמִין לְאִשָּׁה, וְחֹרֹו וְאָמְרוּ אֶלְמֵלָא הִיָּה
עוֹלָה מִן הַשְּׁבֻטִים לֹא הִיָּה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
אוֹמֵר לְיַעֲקֹב וּמִלְכִים מִחֲלָצֶיךָ יֵצְאוּ: גֹּי
וְקָהֶל גֹּיִם. שְׂגוּיִם עֲתִידִים בְּנִי לְהַעֲשׂוֹת
בְּמִנְּךָ הַגֹּיִם שְׂהָם שְׁבָעִים אַמּוֹת, וְכֵן כָּל
הַסְּנֵה־דְרִין שְׁבָעִים. דְּבַר אַחַר שְׁעִתִּידִים בְּנִי
לְהַקְרִיב אֶסוּר בְּמוֹת כְּגוּיִם בְּיַמֵּי אֱלֹהֵי:
י בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר דְּבַר אֶתּוֹ. אִינִי יוֹדַע מַה

פַּרְה וּרְבָה. עַל שֵׁם שְׁעִדִין לֹא גִלְד בְּנִימִין
וְאִף עַל פִּי שְׁכַבְר נִתְעַבְרָה מִמֶּנּוּ: גֹּי. בְּנִימִין:
גֹּיִם. מְנֻשָּׁה וְאִפְרִים שְׁעִתִּידִים לְצֵאת מִיּוֹסֶף.
וְהֵם בְּמִנְּךָ הַשְּׁבֻטִים: וּמִלְכִים. שְׂאוּל וְאִישׁ
בֶּשֶׁת שְׁהִיוּ מִשְׁבֻּט בְּנִימִין, שְׁעִדִין לֹא גִלְד.
(וּפְסוּק זֶה דְרָשׁוּ אַבְנֵר בְּשֵׁה־מְלִיךָ אִישׁ בִּשְׁת,
וְאִף הַשְּׁבֻטִים דְרָשׁוּהוּ וְקָרְבוּ בְנִימִין, דְּכִתִּיב
שׁוֹפְטִים כ"א 6) אִישׁ מִמֶּנּוּ לֹא יִתֵּן אֶת בְּתוֹ

תפסיר רס"ג

אלמוציע. אלד'י כאטבה
אללה תם בית אל: טז) תם
רחלו מן בית אל. ובקי
להם מסאפה מיל מן
אלטריק לידכילון אלי אפרת.
פולדת רחל וצעב ולאדהא:
יז) פלמא צעב ולאדהא.
קאלת להא אלקאבלה לא
תכיאפין. פאן הדיא לך אבן:
יח) פענד כ'רוג נפסהא ודי
מאיתה. אסמיה אבן תרחי.
ואבוה אסמאה בנימין:

הַמָּקוֹם אֲשֶׁר דִּבֶּר אֶתְּךָ
שֵׁם אֱלֹהִים בֵּית-אֵל: וקרא
יעקב ית שְׁמִיה דְּאֶתְרָא. דְּמִלִּיל עֲמִיה
תַּמְּן: יי בֵּית אֵל: בספרי תימן
וַיִּסְעוּ מִבֵּית אֵל וַיְהִי-
עוֹד כְּבָרַת-הָאָרֶץ לְבוֹא
אֶפְרַתָּה וְתֵלֵד רָחֵל וְתִקְשׁ
בְּלֹדְתָהּ: ונטלו מבית אל. והיה עוד

כְּרֹב אֶרְעָא לְמִיעַל לְאֶפְרַת. וילידת רחל וקשיאת במילדה:
וַיְהִי בְּהַקְשָׁתָהּ בְּלֹדְתָהּ וְתֹאמַר לָהּ
הַמְיֻלְּדֹת אֶל-תִּירְאִי כִּי-גַם-זֶה לְךָ בֶּן: והיה
בְּקִשְׁיוֹתֶיהָ בְּמִילְדָה. ואמרת לה חֲתָמָא לָא תִדְחִלִין. ארי אף דין לך
בֶּרֶ: וַיְהִי בְּצֵאת נִפְשָׁהּ כִּי מָתָה וְתִקְרָא שְׁמוֹ
בֶּן-אוֹנִי וְאָבִיו קָרָא-לוֹ בְּנִימִין: והיה. בְּמִפְקֵי נִפְשָׁהּ אָרִי

כ"ג

מלמדנו: טז כְּבָרַת הָאָרֶץ. מנחם פרש לשון
כביר, רבוי, מהלף רב. ואגדה בזמן שהארץ
חלולה ומנוקבת ככברה שהנייר מצוי, הסתו
עבר, והשרב עדין לא בא. ואין זה פשוטו
שלמקרא. שהרי בנעמן מצינו (מ"ג כ יט)
וילך מאתו כְּבָרַת אָרֶץ. ואומר אני שהוא
שם מדת קרקע כמו מהלף פְּרִסָה או יותר.

זולק הדרקדוק: טו אשר דבר אתו שם אלהים בית אל. תרגום בית אל: וְתֹאמַר לָהּ
הַמְיֻלְּדֹת אֶל תִּירְאִי. אין בה"א געיא בכל התיגאן וא"כ השוא שבמ"ם נח. ועיין בפרשת
שמות ודו"ק. וכן כתב מהרי"ב וז"ל השוא נח לדעת בן אשר:

שמן המור (ט) אתו שם. המנהג להפריד מעט בין שתי תיבות אלו.

תפסיר רס"ג

מִיתָא. וקרת שְׁמִיה בְּרִדְוִי. וְאָבוּהִי קָרָא
 לִיה בְּנִימִין: וְתָמַת רָחֵל
 וְתָקַבַּר בְּדֶרֶךְ אַפְרָתָה הוּא
 בֵּית לָחֶם: ומיתת רחל. ואת קברת
 באורח אפרת. היא בית לחם: וַיַּעֲבֹד
 יַעֲקֹב מִצֵּבָה עַל-קִבְרֹתֶיהָ
 הוּא מִצֵּבֹת קִבְרֹת-רָחֵל
 עַד-הַיּוֹם: ואקים יעקב. קמתא על

(ט) פמאתת רחל ודפנת פי
 טריק אפרת. הי בית לחם:
 (כ) ונצב יעקוב דפה עלי
 קברהא. הי תסמי נצבה רחל
 אלי אליום: כא) תים רחל
 אסראיל. ומד כבאה. מן
 הנאך אלי מגדל עדר:
 (כב) פלמא סכן אסראיל דיאלך
 אלבלד. מצי ראובן. פציאגע
 בלהא אמה אביה. פעלם
 בדיאלך אסראיל. פצארו בני
 יעקוב בבנימין אתני עשר:

קְבוּרָתָהּ. היא. קמת קבורתא דרחל עד יומא דין: וַיֵּסַע
 יִשְׂרָאֵל וַיֵּט אֶהְלֵה מִהַלְאָה לְמַגְדֵּל-עֵדֶר: ונטל
 ישראל. ופרסיה למשפניה. מהלאה למגדלא דעדר: כב ויהי
 בְּשֹׁכֵן יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ הַהוּא וַיֵּלֶךְ רְאוּבֵן וַיִּשְׁכַּב
 אֶת-בְּלֵהָה פִּילְגֶשֶׁת אִבִּיו וַיִּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל
 וַיְהִי בְנֵי-יַעֲקֹב שְׁנַיִם עָשָׂר: (מכאן אין מתרגמין בצורה: ויהוה.
 בד שרא ישראל בארעא ההיא. ואזל ראובן. ושכיב ית בלהה לחינתא
 דאבוהי. ושמע ישראל. ע"כ) וְהוּוּ בְנֵי יַעֲקֹב תְּרֵי עָסָר:

— רס"י —

ולמה בלבל וחלל יצועו, שכשמתה רחל נטל
 יעקב מטתו שהיתה נתונה תדיר באהל רחל
 ולא בשאר אהלים ונתנה באהל בלהה, בא
 ראובן ותבע עלבון אמו, אמר אם אחות אמי
 היתה צרה לאמי, שפחת אחות אמי תהא
 צרה לאמי, לכן בלבל: ויהיו בני יעקב
 שנים עשר. מתחיל לענן ראשון משגלד
 בנימין נשלמה המטה, ומעתה ראויים

שהיא בנגב בשארם בא מארם נהרים, כמו
 שנאמר (צמדזר לג מ) בנגב בארץ כנען, (לטיל
 יז ט) הלוח ונסוע הנגבה: בנימין. בן ימין,
 לשון (תהלים פט יג) צפון וימין אתה גראתם,
 לפיכך הוא מלא: כז בשכן ישראל בארץ
 ההוא. עד שלא בא לחברון אצל יצחק
 ארעוהו כל אלה: וישכב. מתוך שבלבל
 משכבו מעלה עליו הכתוב פאלו שכבה.

תפסיד רס"ג

(כג) בְּנֵי לֵאָה, בְּכֹר יַעֲקֹב
 רְאוּבֵן, וְשִׁמְעוֹן וְלֵוִי וַיְהוּדָה,
 וַיִּשְׁשֹׁכֶר וְזַבּוּלֹן: (כד) בְּנֵי רַחֵל,
 יוֹסֵף וּבְנֵימִין: (כה) וּבְנֵי בְלָהָה
 אֲמֵה' רַחֵל, דִּן וּנְפֹתָלִי, (כו) וּבְנֵי
 זַלְפָּה, אֲמֵה' לֵאָה גַד וְאִשָּׁר.
 הוֹלֵאֵי בְנֵי יַעֲקֹב אֶלְדֵּיָן וְלֵדוֹ
 לֵאָה פִי פֶדֶן אֲרָם: (כז) תִּים גַּא
 יַעֲקֹב אֵלֶי יִצְחָק אֲבִיהַ.
 מִמְרָא קְרִית אַרְבַּע, הִי חֲבֵרָא.
 אֶלְתֵי סָפֵן תִּים אֲבֵרָהִים וַיִּצְחָק:
 (כח) פְּכָאן עָמֵר יִצְחָק, מֵאִיהַ

בְּנֵי לֵאָה בְּכֹר יַעֲקֹב
 רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן וְלֵוִי וַיְהוּדָה
 וַיִּשְׁשֹׁכֶר וְזַבּוּלֹן: בְּנֵי לֵאָה,
 בְּכֹרֶיהָ דִיעֲקֹב רְאוּבֵן, וְשִׁמְעוֹן וְלֵוִי
 וַיְהוּדָה, וַיִּשְׁשֹׁכֶר וְזַבּוּלֹן: כֹּד בְּנֵי
 רַחֵל יוֹסֵף וּבְנֵימִין: בְּנֵי רַחֵל
 יוֹסֵף וּבְנֵימִין: כֹּד וּבְנֵי בְלָהָה
 שְׁפַחַת רַחֵל דִּין וְנְפֹתָלִי:

וּבְנֵי בְלָהָה אֲמֵתָה דְרַחֵל, דִּין וְנְפֹתָלִי: כֹּד וּבְנֵי זַלְפָּה שְׁפַחַת
 לֵאָה גַד וְאִשָּׁר אֵלֶה בְּנֵי יַעֲקֹב אֲשֶׁר יֵלְדוּ-לוֹ
 בְּפֶדֶן אֲרָם: וּבְנֵי זַלְפָּה, אֲמֵתָה דְלֵאָה גַד וְאִשָּׁר, אֵלֵין בְּנֵי יַעֲקֹב,
 דְּאֵתִילִידוּ לִיהַ בְּפֶדֶן אֲרָם: כֹּד וַיִּבֵּא יַעֲקֹב אֶל-יִצְחָק
 אָבִיו מִמְרָא קְרִית הָאֲרַבַּע הוּא חֲבֵרוֹן אֲשֶׁר-
 גַּר-שָׁם אֲבֵרָהִם וַיִּצְחָק: וְאַתָּא יַעֲקֹב לֹת יִצְחָק אָבוּהַי,
 לְמִמְרָא קְרִית אַרְבַּע, הִיא חֲבֵרוֹן, דְּדֵר תַּמָּן אֲבֵרָהִם וַיִּצְחָק:
 כֹּד וַיְהִיו יְמֵי יִצְחָק מֵאֵת שְׁנָה וּשְׁמֹנִים שְׁנָה:

— כ"ט —

הָאֲרַבַּע, שֵׁם הָעִיר מִמְרָא קְרִית הָאֲרַבַּע אֶל
 מִישׁוֹר שְׁלִקְרִית אַרְבַּע, וְאִם תֵּאמֵר הִיא לֹ
 לְכַתּוּב מִמְרָא הַקְרִית אַרְבַּע, כֵּן דִּרְךָ הַמְקֵרָא
 בְּכָל דְּבַר שְׁשֵׁמוֹ כְּפֹל, כְּגוֹן זֶה, וְכְגוֹן בֵּית
 לָחֶם, אָבִי עֶזֶר, בֵּית אֵל, אִם הוּצָרָךְ לְהַטִּיל בּו
 ה"א נֹתְנָה בְּרֵאשׁ הַתְּבָה הַשְּׁנִיָּה (ש"ט טו 6)
 בֵּית הַלְחָמִי, (שׁוּפְטִים ו כז) בְּעֶפְרַת אָבִי הָעֶזְרִי,

לְהַמְנוּת, וּמִנְאָן, וּרְבוּתֵינוּ דְרָשׁוּ לְלַמְדֵנוּ בָּא
 שְׁבִלָן שׁוּיָן, וְכִלְזָן צְדִיקִים, שְׁלֵא חֲטָא רְאוּבֵן:
 כג בְּכֹר יַעֲקֹב, אֶפְלוּ בְשַׁעַת הַקְלָקְלָה קְרֵאוּ
 בְּכֹר: בְּכֹר יַעֲקֹב, בְּכֹר לְנַחֲלָה, בְּכֹר
 לְעִבּוּדָה, בְּכֹר לְמִנְיָן, וְלֹא נֹתְנָה בְּכֹרָה
 לְיוֹסֵף אֵלֹא לְעִנְיָן הַשְּׁבָטִים שְׁנַעֲשָׂה לְשֵׁנֵי
 שְׁבָטִים: כז מִמְרָא, שֵׁם הַמִּישׁוֹר: קְרִית

תפסיר רס"ג

ותמאנין סנה: כט) ותו"י ומאת
ועאר אלי קומה. שיד' קוד
שבע מן אלעמר. ודפנה עשו
ועקוב אבנאה לו א) והרא
שרח תיליד עשו הו אדום:
ב) ופאן עשו אתכיד' נסאא
מן בנאת פנעאן. עדה אבנה'
אילון אלחתי. ואהליבמה

והו יומי יצחק, מאה ותמנן שנין:
בט ויגוע יצחק וימת ויאסף
אל-עמיו זקן ושבע ימים
ויקברו אתו עשו ויעקב
בניו: ואתנגיד יצחק ומית ואתפניש
לעמיה. סיב וסבע יומין. וקברו יתיה.

עשו ויעקב בנוהי: פ **פ** שבועי בספר היסטוריה **ל** א ואלה
תלדות עשו הוא אדום: ואלין. תולדת עשו הוא אדום:
ב עשו לקח את-נשיו מבנות פנען את-עדה
בת-אילון החתי ואת אהליבמה בת-ענה
בת-צבעון החוי: עשו. נסיב ית נשוהי מבנת פנען. ית עדה.
בת אילון חתאה. וית אהליבמה בת ענה. בת צבעון חואה:

כס"י

ושמונה. עוד מפורש מן המקרא משנמכר
יוסף עד שבא יעקב מצרימה עשרים ושתים
שנה, שנאמר (לכלן מא מו) ויוסף בן שלשים
שנה וגו', ושבע שנים שובע ושנתים רעב
הרי עשרים ושתים, ובתיב ימי שני מגורי
שלשים ומאת שנה נמצא יעקב במכירתו
מאה ושמונה:

לד 3 עדה בת אילון. היא (לעיל כו לד) בשמת
בת אילון, ונקראת בשמת על שם שהיתה
מקשרת בשמים לעבודה זרה: אהליבמה.
היא יהודית, והוא כנה שמה יהודית לומר
שהיא כופרת בעבודה זרה כדי להטעות את
אביו: בת ענה בת צבעון. אם בת ענה לא
בת צבעון, ענה בנו של-צבעון, שנאמר
(פסוק כז) ואלה בני צבעון ואיה וענה, מלמד
שבא צבעון על כלתו אשת ענה ויצאת

(מ"א טו לד) בנה חיאל בית האלי:
כט ויגוע יצחק. אין מקדם ומאחר בתורה,
מכירתו של-יוסף קדמה למיתתו של-יצחק
שנים עשרה שנה, שהרי כשנלד יעקב היה
יצחק בן ששים שנה, שנאמר (לעיל כה כו)
ויצחק בן ששים שנה וגו', ויצחק מת בשנת
מאה ועשרים ליעקב, אם תוציא ששים
ממאה ושמונים שנה, נשארו מאה ועשרים,
ויוסף נמכר בן שבע עשרה שנה, ואותה
שנה שנת מאה ושמונה ליעקב. כיצד, בן
ששים ושלש נתברך, וארבע עשרה שנה
נטמן בבית עבר, הרי שבעים ושבע, וארבע
עשרה עבד באשה, ובסוף ארבע עשרה נלד
יוסף שנאמר (לעיל ל כה) ויהי באשר ילדה
רחל את יוסף וגו', הרי תשעים ואחת, ושבע
עשרה עד שלא נמכר יוסף הרי מאה

תפסיר רס"ג

אֲבִנְהָ עֵנָה, אֲבִנְהָ עֵבֶעוֹן
 אֱלֹהֵי: (ג) וּבִשְׁמַת אֲבִנְהָ
 אֲסִמְאֵעִיל אֲכִית נְבִיּוֹת:
 (ד) פֹּלְדֵת עֵדָה לְעִשׂוֹ אֱלִיפֹז.
 וּבִשְׁמַת, וּלְדֵת רְעוּאֵל:
 (ה) וְאֶהְלִיבְמָה וּלְדֵת, יְעוֹשׁ
 וַיַּעֲלֵם וּקְרַח, הוֹלֵאֵי בְּנֵי עִשׂוֹ.
 אֱלֹדֵי וְלָדוּ פִי בְלָד פְּנַעֲאֵן:
 (ו) תִּים אֲכִיד עִשׂוֹ נִסְאָה.
 וּבְנִיָּה וּפְנֵאֲתָה וְכָל נֶפֶס מִן
 אֱלֹהִים, וּמֵאֲשִׁיתָה וּסְאִיר

וְאֶת־בְּשֵׁמֶת בַּת־
 יִשְׁמַעְעָל אַחֹת נְבִיּוֹת: וַיֵּת
 בְּשֵׁמֶת בַּת יִשְׁמַעְעָל אַחֲתֵיהָ דְנְבִיּוֹת:
 וַתֵּלֶד עֵדָה לְעִשׂוֹ אֶת־
 אֱלִיפֹז וּבִשְׁמַת יִלְדָה אֶת־
 רְעוּאֵל: וַיִּלְדֵת עֵדָה, לְעִשׂוֹ יֵת
 אֱלִיפֹז, וּבִשְׁמַת, יִלְדֵת יֵת רְעוּאֵל:
 וְאֶהְלִיבְמָה יִלְדָה אֶת־

(כ' יעיש) יְעוֹשׁ וְאֶת־יַעֲלֵם וְאֶת־קְרַח אֱלֹהֵי בְּנֵי
 עִשׂוֹ אֲשֶׁר יִלְדוּ־לוֹ בְּאֶרֶץ כְּנַעַן: וְאֶהְלִיבְמָה יִלְדֵת.
 יֵת יְעוֹשׁ וַיֵּת יַעֲלֵם וַיֵּת קְרַח, אֵלֶיךָ בְּנֵי עִשׂוֹ, דָּאת־יִלְדוּ לִיָּה בְּאֶרְעָא
 דְּכְנַעַן: וַיִּקַּח עִשׂוֹ אֶת־נְשָׁיו וְאֶת־בְּנָיו וְאֶת־
 בְּנֵתָיו וְאֶת־כָּל־נַפְשׁוֹת בֵּיתוֹ וְאֶת־מִקְנֵהוּ
 וְאֶת־כָּל־בְּהֵמָתוֹ וְאֶת־כָּל־קְנִיָּנוֹ אֲשֶׁר רָכַשׁ
 בְּאֶרֶץ כְּנַעַן וַיֵּלֶךְ אֶל־אֶרֶץ מִפְּנֵי יַעֲקֹב אָחִיו:

— כס"י —

ובן אליפז היה, שבא על אשת אביו אל
 אהליבמה אשת עשו שהרי הוא מנוי עם
 (פסוק טז) אלופי אליפז בסוף הענין: וַיֵּלֶךְ
 אֶל אֶרֶץ, לגור באשר ומצא: וְלֹא יָכֹלָה
 אֶרֶץ מְגוּרֵיהֶם, להספיק מרעה לבהמות
 שלהם, ומדרש אגדה (פסוק ו) מפני יעקב
 אחיו, מפני שטר חוב שלגזרת (טו יג) כי גר
 יהיה ורעה, המטל על זרעו שליצחק, אמר
 אלף לי מכאן, אין לי חלק לא במתנה
 שנתנה לו הארץ הזאת, ולא בפרעון השטר.

אהליבמה מבין שניהם והודיעה הכתוב
 שכלן בני ממזרות היו: גְּבֻשֶׁמֶת בַּת
 יִשְׁמַעְעָל, ולהלן קורא לה (כס ט) מחלת.
 מצינו באגדת מדרש ספר שמואל (פרק י)
 שלשה מוחלין להן עונותיהם גר שנתגיר,
 והעולה לגדלה, והנושא אשה, ולמד השעם
 מכאן, לכה נקראת מחלת שנמחלו עונותיה:
 אחות נביות, על שם שהוא השיאה לו
 משמת ישמעאל נקראת על שמו:
 כ וְאֶהְלִיבְמָה יִלְדָה וגו'. קרח זה ממזר היה

תפסיר רס"ג

בהאימה. וגמיע מלכה. אלדי
מלכה פי בלד פנעאן. ומציי
אלי בלד גירה. מן קבל יעקוב
אכיה: ז) לאן סרחתם כאן
אפתר מן אן יקימו גמיעא.
ולם יטיק בלד סכנאדם אן
יחתמלהם. מן קבל מואשיהם
ח) פספן עשו אלדי הו
אלאחמרי. פי גבל שעיר:
ט) ונדרא שרח תנאליד עשו
אבו אלאחמריין. פי גבל שעיר:
י) הדדיה אסמא בני עשו.
אליפו. אבן עדה זוגתה.
רעואל. אבן בשמת זוגתה:
יא) וכאן בני אליפו. תימן אומר
צפו וגעתם וקנו: יב) וכאנת
תמנע אמה. לאליפו אבן עשו.

ודבר עשו. ית נשוהי. וית בנוהי
וית בנתיה וית כל נפשת ביתיה. וית
גיתוהי וית כל בעיריה. וית כל קניניה.
דקנא בארעא דכנען. ואזל לארע
אחרי. מן קדם יעקב אחוהי:

פִּי-הִיָּה רְכוּשֵׁם רַב מִשַּׁבַּת

יַחֲדוּ וְלֹא יִכְלֶה אָרֶץ

מִגּוֹרֵיהֶם לְשֹׂאת אֹתָם מִפְּנֵי

מִקְנֵיהֶם: אַרְי הוּה קְנִינְהוּן. סְגִי

מִלְמַתְב כַּחֲדָא. וְלֹא יִכְלֶת. אָרֶע

תּוֹתְבוֹתְהוֹן לְסוּבְרָא יִתְהוֹן. מִן קֳדָם

גִּיתֵיהוֹן: ה וַיֵּשֶׁב עֵשָׂו בְּהַר

שֵׁעִיר עֵשָׂו הוּא אָדוּם: וַיִּתֵּיב

עֵשָׂו בְּטוֹרָא דְשֵׁעִיר. עֵשָׂו הוּא אָדוּם: ט

אָבִי אָדוּם בְּהַר שֵׁעִיר: וְאֵלֵין. תּוֹלְדַת עֵשָׂו אַבּוּהוֹן דְּאָדוּמָאֵי

בְּטוֹרָא דְשֵׁעִיר: ז אֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי-עֵשָׂו אֵלִיפּוֹ בֶן-

עֲדָה אֵשֶׁת עֵשָׂו רְעוּאֵל בֶּן-בְּשֵׁמֶת אֵשֶׁת עֵשָׂו:

אֵלֵין שְׁמֵהַת בְּנֵי עֵשָׂו. אֵלִיפּוֹ. בֶּר עֲדָה אֵתַת עֵשָׂו. רְעוּאֵל. בֶּר בְּשֵׁמֶת

אֵתַת עֵשָׂו: יא וַיְהִי בְנֵי אֵלִיפּוֹ תִימָן אֹמֵר צְפוֹ

וְגַעְתָּם וְקָנוּ: וְהוּוּ בְנֵי אֵלִיפּוֹ. תִימָן אֹמֵר. צְפוֹ וְגַעְתָּם וְקָנוּ:

יב וַתִּמְנַע הִיתָה פִּילְגֵשׁ לְאֵלִיפּוֹ בֶן-עֵשָׂו

— כס"י —

ומפני הבושה שמכר בכורתו: ט ואלה. לשעיר: יב ותמנע היתה פילגש. להודיע
התולדות שהולידו בניו עכשיו משהלך גדלתו של-אברהם כמה היו תאבים לדבק

תפסיר רס"ג

פולדת לה עמלק. הולאי בני עדה זוגה' עשו: יג) והולאי בני רעואל. נחת וזרח שמה ומזה. הולאי כאנו. בני בשמת זוגה' עשו: יד) והולאי כאנו. בני אהליבמה אבנה' ענה. אבנה' צבעון זוגה' עשו. פולדת לה. יעוש ויעלם וקרח: טז) הולאי צנאדיד בני עשו. בני אליפו בפרה. תימן צנדיד אומר צנדיד. צפו צנדיד וקנו צנדיד: טז) וקרח צנדיד. וגעתם צנדיד

וַתֵּלֶד לְאֵלִיפֹז אֶת-עַמְלֵק
 אֵלֶּה בְּנֵי עֵדָה אִשְׁתּוֹ עֵשָׂו:
 וַתִּמְנַע הָיִת לְחִינְתָּא. לְאֵלִיפֹז בֶּר עֵשָׂו.
 וַיִּלְדֶּת לְאֵלִיפֹז יֵת עַמְלֵק. אֵלִינ. בְּנֵי
 עֵדָה אֶתֶת עֵשָׂו: יג) וְאֵלֶּה בְּנֵי
 רְעוּאֵל נַחַת וְזָרַח שִׁמָּה
 וּמִזֶּה אֵלֶּה הָיוּ בְּנֵי בְשָׁמֶת
 אִשְׁתּוֹ עֵשָׂו: וְאֵלִינ בְּנֵי רְעוּאֵל.
 נַחַת וְזָרַח שִׁמָּה וּמִזֶּה. אֵלִינ הוּוּ. בְּנֵי

בְּשָׁמֶת אֶתֶת עֵשָׂו: יד) וְאֵלֶּה הָיוּ בְּנֵי אֶהְלִיבְמָה בֵּת-
 עֵנָה בֵּת צִבְעוֹן אִשְׁתּוֹ עֵשָׂו וַתֵּלֶד לְעֵשָׂו אֶת-
 יְעוֹשׁ וְאֶת-יַעֲלָם וְאֶת-קָרַח: וְאֵלִינ הוּוּ. בְּנֵי אֶהְלִיבְמָה
 בֵּת עֵנָה. בֵּת צִבְעוֹן אֶתֶת עֵשָׂו. וַיִּלְדֶּת לְעֵשָׂו יֵת יְעוֹשׁ וְיֵת יַעֲלָם וְיֵת
 קָרַח: טז) אֵלֶּה אֱלוֹפֵי בְּנֵי-עֵשָׂו בְּנֵי אֵלִיפֹז בְּכוֹר
 עֵשָׂו אֱלוֹף תִּימָן אֱלוֹף אֹמֵר אֱלוֹף צְפוֹ אֱלוֹף
 קָנוֹ: אֵלִינ רַבְרְבֵי בְּנֵי עֵשָׂו. בְּנֵי אֵלִיפֹז בּוֹכְרִיָּה דְעֵשָׂו. רַבָּא תִימָן
 רַבָּא אֹמֵר, רַבָּא צְפוֹ רַבָּא קָנוֹ: טז) אֱלוֹף-קָרַח אֱלוֹף גִּעְתָּם

— כס"י —

שבא על אשתו שלשעיר ויצאה תמנע
 מביניהם, וכשגדלה נעשית פילגשו,
 וזהו ואחות לוטן תמנע, ולא מנאה עם
 בני שעיר שהיתה אחותו מן האם ולא
 מן האב: טו) אלה אלופי בני עשו.
 ראשי משפחות:

בזרעו. תמנע זו בת אלופים היתה, שנאמר
 (פסוק כג) ואחות לוטן תמנע, ולוטן מאלופי
 יושבי שעיר היתה, מן החורים שישבו בה
 לפניו, אמרה איני זוכה להנשא לך, הלואי
 ואהיה פילגש. ובדברי הימים מונה אותה
 (דברי הימים א' 6 לו) בבניו שלאלפוז, מלמד

תפסיר רס"ג

אֱלוֹף עֲמֶלֶק אֱלֹהֵי אֱלֹפֵי
 אֱלִיפֹז בְּאֶרֶץ אֲדוֹם אֱלֹהֵי
 בְּנֵי עֵדָה: רַבָּא קֶרַח. רַבָּא גְעָתָם
 רַבָּא עֲמֶלֶק. אֱלִין רַבְרַבִּי אֱלִיפֹז בְּאֶרֶץ
 דְּאֲדוֹם. אֱלִין בְּנֵי עֵדָה: דָּ וְאֱלֹהֵי בְנֵי
 רְעוּאֵל בֶּן-עֵשׂוֹ אֱלוֹף נַחַת
 אֱלוֹף זֶרַח אֱלוֹף שְׁמָה
 אֱלוֹף מִזָּה אֱלֹהֵי אֱלֹפֵי
 רְעוּאֵל בְּאֶרֶץ אֲדוֹם אֱלֹהֵי

ועמלק צנדיד. הולאי צנאדיד
 אליפו פי בלד אדום. הולאי בני
 עדה: יז) והולאי צנאדיד
 רעואל אבן עשו. נחת צנדיד
 וזרח צנדיד ושמה צנדיד ומזה
 צנדיד. הולאי צנאדידה פי בלד
 אדום. והם בני בשמת זוגה
 עשו: יח) והולאי. בני אהליבמה
 זוגה עשו. יעוש צנדיד. יעלם
 צנדיד קרח צנדיד. הולאי
 צנדיד אהליבמה. אבנה ענה
 זוגתה: יט) הולאי בני עשו.
 והולאי צנאדידהם והם
 אלאחמרון: כ) והולאי בני

בְּנֵי בְשָׁמַת אֵשֶׁת עֵשָׂו: וְאֱלִין. בְּנֵי רְעוּאֵל בֶּר עֵשׂוֹ. רַבָּא
 נַחַת רַבָּא זֶרַח. רַבָּא שְׁמָה רַבָּא מִזָּה. אֱלִין רַבְרַבִּי רְעוּאֵל בְּאֶרֶץ
 דְּאֲדוֹם. אֱלִין בְּנֵי בְשָׁמַת אֵשֶׁת עֵשָׂו: דָּ וְאֱלֹהֵי בְנֵי
 אֶהְלִיבְמָה אֵשֶׁת עֵשָׂו אֱלוֹף יְעוֹשׂ אֱלוֹף יְעֵלָם
 אֱלוֹף קֶרַח אֱלֹהֵי אֱלֹפֵי אֶהְלִיבְמָה בֵּת-עֵנָה
 אֵשֶׁת עֵשָׂו: וְאֱלִין. בְּנֵי אֶהְלִיבְמָה אֵשֶׁת עֵשָׂו. רַבָּא יְעוֹשׂ. רַבָּא
 יְעֵלָם רַבָּא קֶרַח. אֱלִין רַבְרַבִּי. אֶהְלִיבְמָה בֵּת עֵנָה אֵשֶׁת עֵשָׂו:
 דָּ וְאֱלֹהֵי בְנֵי-עֵשָׂו וְאֱלֹהֵי אֱלֹפֵיהֶם הוּא אֲדוֹם:
 אֱלִין בְּנֵי עֵשָׂו. וְאֱלִין רַבְרַבִּיהוּן הוּא אֲדוֹם: ס (שבועי) ב אֱלֹהֵי
 בְּנֵי שְׁעִיר הַחֲרִי יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ לוֹטֵן וְשׁוֹבֵל

כ"ט"י

לזיתים מלא קנה זה לגפנים, שהיו
 טועמין העפר ויודעים אי זו נטיעה
 ראונה לה:

כ"ש"ב הארץ. שהיו יושביה קודם
 שבא עשו לשם. ורבותינו דרשו שהיו
 בקיאים בישובה של ארץ, מלא קנה זה

תפסיר רס"ג

שעיר אלהורין. ספאן אלבלד.
 לוטן ושובל וצבעון וענה:
 כא) ודשון ואצר ודישון. הולאי
 צנאדיד אלהורין. בני שעיר פי
 בלד אדום: כב) וכאנו בני לוטן
 חרי והימם. ואכיתה תמנע:
 כג) והולאי בני שובל. עלון
 ומנחת ועיבל. שפו ואונם:
 כד) והולאי בני צבעון ואיה
 וענה. הו ענה. אלדי רפב
 אלפגאל פי אלפר. חין כאן
 ירעא חמיר צבעון אביה:

וְצִבְעוֹן וְעֵנָה: אֵלֶיךָ בְּנֵי שְׂעִיר
חֹרָאִי. יִתְּבִי אֶרְעָא. לוֹטָן וְשׁוּבָל וְצִבְעוֹן
וְעֵנָה: כֹּה וְדִשׁוֹן וְאַצָּר וְדִישׁוֹן
אֵלֶּה אֱלוֹפֵי הַחֲרִי בְּנֵי
שְׂעִיר בְּאֶרֶץ אֲדוּם: וְדִישׁוֹן
וְאַצָּר וְדִישׁוֹן. אֵלֶיךָ רִבְרֵבִי חֹרָאִי בְּנֵי
שְׂעִיר בְּאֶרְעָא דְאֲדוּם: כֹּה וַיְהִיו
בְּנֵי-לוֹטָן חֲרֵי וְהִימָם
וְאַחֹת לוֹטָן תִּמְנַע: וְהוּוּ

בני לוטן חורי והימם. ואחתיה דלוטן תמנע: כג) **ואלה בני**
שובל עלון ומנחת ועיבל שפו ואונם: ואלין בני
שובל. עלון ומנחת ועיבל. שפו ואונם: כד) ואלה בני-צבעון
ואיה וענה הוא ענה אשר מצא את-הימם
במדבר ברעתו את-החמרים לצבעון אביו:
ואלין בני צבעון ואיה וענה. הוא ענה. דאשכח ית גבריא במדברא.
כד הוה רעי ית חמריא לצבעון אבוהי: כה) ואלה בני-ענה

— כס"י —

והביא פסולין לעולם. ולמה נקרא שמם
 ימים, שאימתן משלת על הבריות, דאמר
 רבי חנינא מימי לא שאלני אדם על מבת
 פרדה לבנה ונהיה (והלא קא חזינן דנהיה, אל
 תקרי ונהיה אלא ונהיה, כי המכה לא תרפא
 לעולם). ולא הזקק לכתוב לנו משפחות
 החורי אלא מפני תמנע, ולהודיע גדלת זרע
 אברהם, כמו שפרשתי למעלה (פסוק יז):

כד ואיה וענה. וי"ו יתרה, והוא כמו איה
 וענה, והרבה יש במקרא (דניאל ח יג) תת
 וקדש וצבא מרמס, (סליס עו ז) נרדם ורכב
 וסוס: הוא ענה. האמור למעלה (פסוק ט)
 שהוא אחיו של צבעון וכאן הוא קורא אותו
 בנו, מלמד שבא צבעון על אמו והוליד את
 ענה: את הימם. פרדים, הרביע חמור על
 סוס נקבה וילדה פרד, והוא היה ממזר

תפסיר רס"ג

דִּישׁוֹן וְאֶהְלִיבְמָה בַּת-עֵנָה:
 וְאֵלֵינִי בְנֵי עֵנָה דִּישׁוֹן. וְאֶהְלִיבְמָה בַּת
 עֵנָה: כו וְאֵלֶּה בְנֵי דִישׁוֹן
 חֲמֹדָן וְאַשְׁבֵּן וְיִתְרָן וְכָרָן:
 וְאֵלֵינִי בְנֵי דִישׁוֹן. חֲמֹדָן וְאַשְׁבֵּן וְיִתְרָן וְכָרָן:
 אֵלֶּה בְנֵי-אֶצֶר בְּלָהֶן
 וְזַעֲוֹן וְעֵקֹן: אֵלֵינִי בְנֵי אֶצֶר. בְּלָהֶן
 וְזַעֲוֹן וְעֵקֹן: כח אֵלֶּה בְנֵי-דִישׁוֹן
 עֹיץ וְאַרְזָן: אֵלֵינִי בְנֵי דִישׁוֹן עֹיץ וְאַרְזָן:
 אֵלֶּה אֱלוֹפֵי הַחֲרִי אֱלוֹף לֹטֵן אֱלוֹף שׁוֹבֵל
 אֱלוֹף עֲבֻעֹן אֱלוֹף עֵנָה: אֵלֵינִי רַבְרָבִי חוֹרָאִי. רַבָּא לֹטֵן
 רַבָּא שׁוֹבֵל. רַבָּא עֲבֻעֹן רַבָּא עֵנָה: ל אֱלוֹף דִּישׁוֹן אֱלוֹף
 אֶצֶר אֱלוֹף דִּישׁוֹן אֵלֶּה אֱלוֹפֵי הַחֲרִי לְאֵלְפֵיהֶם
 בְּאַרְצָא שְׁעִיר: רַבָּא דִּישׁוֹן. רַבָּא אֶצֶר רַבָּא דִּישׁוֹן. אֵלֵינִי רַבְרָבִי
 חוֹרָאִי. לְרַבְרָבְנִיהוֹן בְּאַרְעָא דְשְׁעִיר: פ לא וְאֵלֶּה הַמְּלָכִים
 אֲשֶׁר מָלְכוּ בְּאַרְצָא אֲדוּם לְפָנֵי מֶלֶךְ-מֶלֶךְ:
 לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל: וְאֵלֵינִי מַלְכֵיִּיא. דְּמַלְכוּ בְּאַרְעָא דְאֲדוּם.

— רס"י —

לא וְאֵלֶּה הַמְּלָכִים וגו'. שְׁמֹנֶה הָיוּ וְכַנְגָדָן רַחְבְּעָם, אֲבִיָּה, אֶסָא, יְהוֹשֻׁפֵּט. וּבִימֵי יוֹרָם
 הֶעֱמִיד יַעֲקֹב וּבִטְלַל מְלָכוֹת עָשׂוּ בִימֵיהֶם. בְּנוֹ פְתִיב (מ"ג ט כ) בְּיָמָיו פָּשַׁע אֲדוּם מִתַּחַת
 וְאֵלֶּה הָיוּ שְׂאוּל, וְאִישׁ בִּשְׁת, דָּוִד, וְשִׁלְמֹה, יֵד יְהוּדָה וְיִמְלָכוּ עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ, וּבִימֵי שְׂאוּל

זֶלְלָק הַדְּקָרוֹק: כה וְאֵלֶּה בְנֵי עֵנָה דִּישׁוֹן וְאֶהְלִיבְמָה. כָּל אֶהְלִיבְמָה בְּמֵאֲרִיךְ בְּלִמ"ד בַּר מִן דִּין
 וְהִיא לְרַע: לה אֲשֶׁר מָלְכוּ. כְּתַב מֵהַר"ב שֶׁהַמ"ם בְּגַעִיא וְהַשׁו"א שְׁבַלְמַד נַע:

תפסיר רס"ג

מלכו פי בלד אדום. קבל אן
 ומלך מלך לבני אסראיל:
 (לב) ומלך פי אדום. בלע אבן
 בעור. ואסם קריתיה דנהב:
 (לג) תים מאת. ומלך בעדה.
 יובב אבן זרח מן אלבצרה:
 (לד) פמאת. ומלך בעדה. חושם
 מן בלד אלימן: (לה) פמאת
 חושם. ומלך בעדה הדד אבן
 בדה. אלדי קתל אלמדיאנין
 פי ציאע מואב. ואסם
 קריתיה עוית: (לו) פמאת. ומלך
 בעדה. שמלה מן משרקה:
 (לז) פמאת. ומלך בעדה. שאול

קדם דימלוך מלכא לבני ישראל:
 לב ומלך באדום בלע
 בן בעור ושם עירו
 דנהבה: ומלך באדום. בלע בר
 בעור. ושום קרתיה דנהבה: לג ומת
 בלע ומלך תחתיו יובב
 בן זרח מבצרה: ומת בלע.
 ומלך תחותיה: יובב בר זרח מבצרה:
 למ ומת יובב ומלך
 תחתיו חשם מארץ

התימני: ומת יובב. ומלך תחותיה: חושם מארע דרומא:
 למ ומת חשם ומלך תחתיו הדד בן בוד
 המכה את מדין בשדה מואב ושם עירו
 עוית: ומת חושם. ומלך תחותיה הדד בר בוד. דקטיל ית מדינאי
 בחקלי מואב. ושום קרתיה עוית: למ ומת הדד ומלך
 תחתיו שמלה ממשרקה: ומת הדד. ומלך תחותיה:
 שמלה ממשרקה: למ ומת שמלה ומלך תחתיו

— כס"י —

פתיב (מ"א כז מח) ומלך אין באדום נצב מלך:
 לג יובב בן זרח מבצרה. בצרה מערי
 מואב היא. שגאמר (יכמ"ב מח כז) ועל קריות
 ועל בצרה וגו', ולפי שהעמידה מלך לאדום,
 עתידה ללקות עמהם, שגאמר (ישע"ב לד ו) כי

זבח לה' בבצרה: לכ המכה את מדין
 בשדה מואב. שבא מדין על מואב
 למלחמה, והלך מלך אדום לעזור את מואב.
 ומכאן אנו למדים שהיו מדין ומואב מריבים
 זה עם זה, ובימי בלעם עשו שלום להתקשר

תפסיר רס"ג

מן רחבה אלפראת: לח) פמאת. ומלך בעדה. בעל חנן אבן עכבור: לט) פמאת. ומלך בעדה הדר. ואסם קריתיה פעו. ואסם זוגתיה מהיטבאל. אבנה' מטרד. אבנה' מא אלד'הב: מ) ובעד ד'אלך. הולאי צנאדיד עשו לעשאירדם. פי מואצעהם באסמאיהם. תמנע צנדיד. עלוה צנדיד יתת צנדיד: מא) ואהליבמה צנדיד. ואלה צנדיד ופינון צנדיד: מב) וקנו צנדיד. ותימן צנדיד

שְׁאוּל מְרַחֲבוֹת הַנְּהָר: וּמִית שְׁמֵלָה. וּמֶלֶךְ תַּחֲתוֹהִי. שְׁאוּל מְרַחֲבוֹת דְּעַל פָּרַת: לַח וַיִּמַּת שְׁאוּל וַיִּמְלֹךְ תַּחֲתָיו בְּעַל חֲנָן בֶּן-עֲכָבוֹר: וּמִית שְׁאוּל. וּמֶלֶךְ תַּחֲתוֹהִי בְּעַל חֲנָן בֶּר עֲכָבוֹר: לט) וַיִּמַּת בְּעַל חֲנָן בֶּן-עֲכָבוֹר וַיִּמְלֹךְ תַּחֲתָיו הֶדֶר וְשֵׁם עִירוֹ פְּעוֹ וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ מְהֵיטְבָאֵל בֵּת-מִטְרָד בֵּת מִי זְהָב: וּמִית בְּעַל חֲנָן בֶּר עֲכָבוֹר. וּמֶלֶךְ תַּחֲתוֹהִי הֶדֶר. וְשֵׁם קִרְתִּיָּה פְּעוֹ. וְשֵׁם אִתְתִּיָּה מְהֵיטְבָאֵל בֵּת מִטְרָד. בֵּת מְצָרָף דְּהָפָא: **מפטיד וְאֵלֶּה שְׁמוֹת אֱלוֹפֵי עֵשׂוֹ לְמִשְׁפַּחְתָּם לְמִקְמוֹתָם בְּשִׁמְתָם אֱלוֹף תַּמְנַע אֱלוֹף עֲלוּה אֱלוֹף יִתָּת: וְאֵלֵין. שְׁמֵהָת. רַבְרַבִּי עֵשׂוֹ לִזְרַעֲתָהוֹן. לְאִתְרִיָּהוֹן בְּשִׁמְהָתָהוֹן. רַבָּא תַּמְנַע. רַבָּא עֲלוּה רַבָּא יִתָּת: *מא) אֱלוֹף אֶהְלִיבְמָה אֱלוֹף אֵלֶּה אֱלוֹף פִּינּוֹן: רבא אהליבמה. רבא אלה רבא פינן: מב) אֱלוֹף קִנּוֹ אֱלוֹף**

ופסקה מהם מלכות. והראשונים הנזכרים למעלה, הם שמות תולדותם, וכן מפורש בדברי הימים (דברי הימים א' 6 נא) וימת הדר ויהיו אלופי אדם אלוף תמנע וגוי:

על ישראל: לט בת מי זהב. שהיה אומר מהו זהב, עשיר היה ואין זהב חשוב בעיניו לכולם: מ ואלה שמות אלופי עשו. שנקרא על שם מדינותיהם לאחר שמת הדר

זולק הדקדוק: * אלוף עלוה. אין כאן געיא בכל התיגאן:

תפסיר רס"ג

ומבצר צנדיד. מג) ומגדיאל
צנדיד ועירם צנדיד. והולאי
צנאדיד אלאחמריין. פי
מסאכנהם פי בלד חוזהם. הו
עשו אבו גמיעהם:

תִּימָן אֱלֹהִים מְבַצֵּר: רָבָא קִנּוּ.
רָבָא תִּימָן רָבָא מְבַצֵּר: מִג אֱלֹהִים
מִגְדִּיאל אֱלֹהִים עִירָם אֱלֹהִים |
אֱלֹהֵי אָדָם לְמִשְׁבַּתָּם

בְּאֶרֶץ אַחֲזַתָּם הוּא עָשׂו אָבִי אָדָם: רָבָא מִגְדִּיאל
רָבָא עִירָם. אֵלֵין רַבְרַבִּי אָדָם. לְמוֹתֵבְנִיהוֹן בְּאֶרֶץ אַחֲסַנְתָּהוֹן. הוּא

עָשׂו אָבוּהוֹן דְּאָדָמַי: פ פ פ

קנד פיסוקים סימן אביאסף

רש"י

מג מגדיאל. היא רומי: חסלת פרשת וישלח

ברכה ראשונה שקודם ההפטרה

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. אֲשֶׁר בָּחַר, בְּנִבְיָאִים טוֹבִים. וְרָצָה
בְּדַבְרֵיהֶם, הַנְּאֻמִּים בְּאֵמֶת. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה,
בְּמִשְׁחַ עֲבָדָיו, וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ. וּבְנִבְיָאֵי, הָאֵמֶת וְהַצְדִּיק: (אמ)

הפטרה דוישלה יעקב

עובדיה

חֲזוֹן עֲבָדֶיךָ כֹּה־אָמַר אֲדָנָי יְהוִה לְאָדָם שְׁמוּעָה
שְׁמַעְנוּ מֵאֵת יְהוָה וְצִיר בַּגּוֹיִם שְׁלַח קוֹמוֹ
וְנִקְוֵמָה עָלֶיךָ לְמִלְחָמָה: נְבוֹאֵת, עוֹבְדֶיךָ. כְּדָנָן אָמַר יי אֱלֹהִים,
לְאָדָם. בְּשׁוֹרָה שְׁמַעְנָא, מִן קָדָם יי. וְאֹגַד, בְּעַמְמֵיָא שְׁלִיחַ. קוֹמוֹ.
זֶלְק הַדְּקוּק: שְׁמוּעָה שְׁמַעְנוּ מֵאֵת יְהוָה. תִּיבַת מֵאֵת כְּשׁוֹפֵר, וְהַשֵּׁם כְּרַבִּיעַ:

ונתעתד עליה, לקרבא: ב הנה קטן נתתיך בגוים בזוי אתה
 מאד: הא חלש. יהבתך, בעממיא, בסיר את, לחדא: ג זדון לבך
 השיאך שכני בחגוי-סלע מרום שבתו אמר בלבו מי
 יורידני ארץ: רשע לבך, אטעך. דאת דמי לנשרא דשרי בשני
 פיפא, ברומא מותביה. אמר בלביה, מן יחתנני, לארעא:
 ד אם-תגביה פנשר ואם-בין פוכבים שים קנך משם
 אורידך נאם-יהוה: אם תרים פנשרא. ואם ביני פוכביא, תשוני
 מדורך. מתמן במימרי אחתנך, אמר יי: ה אם-גנבים באו-לך
 אם-שודדי לילה איך נדמיתה הלוא יגנבו דים
 אם-בצרים באו לך הלוא ישאירו עללות: אם גנבין אתו
 עלך, אם בזוי ליליא. איכדין, הוייתא דמוד. עד דגנבו, מסתהון. אם
 חטופין בקטופין, אתו עלך. הלא משארין לך, עוללן: ו איך נחפשו
 עשו נבעו מצפניו: איכדין, אתבליש עשו. אתגליו, מטמורוהי:
 ז עד-הגבול שלחוף כל אנשי בריתך השיאוך יכלו לך
 אנשי שלמד לחמד ישימו מזור תחתיך אין תבונה בוז:
 מן תחומא, אגליוד. כל, אנש קימד. אטעיוך. יכלו לך, אנש שלמד.
 אכלי, פתורך. שויאו תקלא, תחותך. מדלית בך, סכלתנו: ח הלא
 ביים ההוא נאם יהוה והאבדתי חכמים מאדום ותבונה
 מהר עשו: הלא בעדנא ההוא, אמר יי. ואוביד חכימין, מאדום. וכל
 גבר דביה סכלתנותא, מברכא דעשו: ט וחתו גבוריך תימן
 למען יפרת-איש מהר עשו מקטל: ויתברון גברך, דרומא.
 בדיל דישתיצי גברא, דביה צרפא. מברכא דעשו, מקטול: י מחמס
 אחיך יעקב תכסך בושח ונכרת לעולם: מחטוף. אחוד

יַעֲקֹב, תַחֲפִינְךָ בַהֲתָא, וְתַשְׁתִּיבֵנִי, לְעֵלָם: ^{יא} בְּיוֹם עֲמֻדְךָ מִנְּגֻד
 בְּיוֹם שְׁבוֹת זָרִים חִילוֹ וְנִכְרִים בָּאוּ (כ' שער) שְׁעָרָיו
 וְעַל-יְרוּשָׁלַם יָדוּ גֹזְלֵל גַּם-אַתָּה כְּאַחַד מֵהֶם: בְּיוֹם, מִקְמָךְ
 מִקְבִּיל. בְּיוֹמָא. דְּבִזּוּ עֲמַמְיָא, נִכְסוּהִי. וְנִכְרְאִין, עָלוּ בְּקִרוּזְהִי. וְעַל
 יְרוּשָׁלַם, רְמוּ עַד בֵּין. אַף אַתָּה, כְּחַד מִנְהוּן: ^{יב} וְאַל-תִּרְא בְּיוֹם-אַחִידְךָ
 בְּיוֹם נִכְרוֹ וְאַל-תִּשְׂמַח לְבַנְי־יְהוּדָה בְּיוֹם אֲבָדָם וְאַל-
 תִּגְדֹּל פִּיךָ בְּיוֹם צָרָה: וְדַחֲזִיתָא בְּיוֹמָא דְאַחוּד, בְּיוֹם תִּבְרִיָה.
 וְדַחֲדִיתָא לְבַנְי־יְהוּדָה, בְּיוֹם תִּבְרַהוּן. וְדַאֲסִיתָא לְמַלְלָא רַבְרָבָן, בְּעֵדָן
 עָקָא: ^{יג} אַל-תִּבּוֹא בְּשַׁעַר-עַמִּי בְּיוֹם אִידָם אַל-תִּרְא
 גַּם-אַתָּה בְּרַעְתּוֹ בְּיוֹם אִידּוֹ וְאַל-תִּשְׁלַחְנָה בְּחִילוֹ בְּיוֹם
 אִידּוֹ: דְּעַלְתָּא בְּתַרְעֵי עַמִּי, בְּיוֹם תִּבְרַהוּן. דַּחֲזִיתָא אַף אַתָּה. בְּבִשְׁתִּיָה,
 בְּיוֹם תִּבְרִיָה. וְדַאֲוִשִׁיטְתָּא יָדְךָ בְּנִכְסוּהִי, בְּיוֹם תִּבְרִיָה: ^{יד} וְאַל-תִּעֲמֹד
 עַל-הַפֶּרֶק לְהַכְרִית אֶת-פְּלִיטּוֹ וְאַל-תִּסְגֹּר שְׁרִידּוֹ בְּיוֹם
 צָרָה: וְדַקְמַתָּא, עַל פֶּרְקָא. לְשִׁיצָאָה, יַת מְעַרְקוּהִי. וְדַמְסַרְתָּא
 מְשִׁיזְבוּהִי, בְּעֵדָן עָקָא: ^{טו} כִּי-קָרוֹב יוֹם-יְהוָה עַל-כָּל-הַגּוֹיִם
 כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ יַעֲשֶׂה לְךָ גְּמֻלָּךְ יִשׁוּב בְּרַאשֵׁיךָ: אַרְי קָרִיב
 יוֹמָא דְעֵתִיד לְמִיתִי מִן קָדָם יְיָ, עַל כָּל עֲמַמְיָא. כְּמָא דְעַבְדְתָּא, כִּן
 יַתְעַבִּיד לְךָ. גְּמֻלָּךְ, יַתְתַּב בְּרִישֵׁךְ: ^{טז} כִּי כַּאֲשֶׁר שְׁתִּיתֶם עַל-הָר
 קְדָשִׁי יִשְׁתּוּ כָל-הַגּוֹיִם תִּמְיֵד וְשִׁתּוּ וְלָעוּ וְהָיוּ כְּלוֹא הָיוּ:
 אַרְי. כְּמָא דַּחֲדִיתוּן, עַל מַחַת טוּרָא דְקָדְשִׁי. כִּן יִשְׁתּוּן כָּל עֲמַמְיָא כְּס
 פְּרַעֲנוּתְהוּן, תִּדְרִיא. וְיִשְׁתּוּן, וְיִסְתַּלְעֲמוּן. וְיַהוּן, כַּד לָא הָווּ: ^{יז} וּבְהָר
 צִיּוֹן תִּהְיֶה פְּלִיטָה וְהָיָה קֹדֶשׁ וְיִרְשׁוּ בֵּית יַעֲקֹב אֶת

זולק הדקדוק: ^{יא} עֲמֻדְךָ. הקמץ שבמ"ם רחב, והשוא שבדל"ת נע מפני המאריך:
 יְרוּשָׁלַם. בפשט אחד והיא מלרע:

מורשיהם: ובטורא דציון. תהי שיזבא, ויהון קדישין. ויחסנון, דבית
 יעקב. נכסי עממיא, דהו מחסנין להון: **והיה בית-יעקב אש**
ובית יוסף להבה ובית עשו לקש ודלקו בהם ואכלום
ולא-יהיה שריד לבית עשו כי יהוה דבר: ויהון דבית יעקב
 תקיפין פאישתא ובית יוסף, חסינין פשלהביתא. ובית עשו, חלשין
 פקשא. וישלטון בהון, ויקטלוננון. ולא יהי שיזבא, לבית עשו. ארי
 במימרא די, גזיר בן: **וירשו הנגב את-הר עשו והשפלה**
את-פלשתים וירשו את-שדה אפרים ואת שדה שמרון
ובנימן את-הגלעד: ויחסנון יתבי דרומא, ית פרכא דעשו. ויתבי
 שפילתא, ית ארע פלשתאי. ויחסנון, ית קרוי אפרים. וית, קרוי שומרון.
 ודבית בנימין יחסנון ית יתבי, ארע גלעד: **וגלת החל-הזה לבני**
ישראל אשר-פנענים עד-צרפת וגלת ירושלם אשר
בספרד ירשו את ערי הנגב: וגלות עמא הדין. לבני ישראל
 דבארע פנענאה, עד צרפת. וגלות ירושלם, דבספמיא. יחסנון, ית, קרוי
 ארע דרומא: **ועלו מושעים בהר ציון לשפט את-הר**
עשו והיתה ליהוה המלוכה: ויסקון משיזבין, בטורא דציון.
 למדן, ית פרכא דעשו. ותתגלי מלכותא די, על כל יתבי ארעא:

(גאלנו יהוה צבאות שמו קדוש ישראל:)

(פרקנא. יי צבאות, שמייה. קדישא, דישראל:)

על דא יתברך וישתבח, שמה רבא קדישא. די לעילא, חיא וקימא. מברך הוא לעלם,
 ולעלמי עלמיא:

וזלק הדקדוק: בספרד. פתח באתנח בכל ספרי תימן: